

Karácsonyi Zsolt A színes állat

Itt a rét, és termi végre
földi létünk vigaszát,

ha nem is megy minden könnyen,
megmarad a vigaszág,
megmarad a földre hajló
arc köré gyűlt sápadás,
mint gödör, mit úri élet
sima hold arcába vág.

Mert csak aki holdkóros és
gyötri földi állapot,

csak az látja meg a réten
a vigaszszín állapotot,
csak az úzi szakadatlan,
mint az ős a szarvasát,
amíg rájön, hogy az egész
futás egy nagy marhaság.

És mindegy, hogy a reménység
úgy csillog, mint színezüst,
akármilyen színes állat,
eltakarja majd a füst.

Mert a vadászt nem érdekli,
hogy a célpont víg-e, bús?

Itt a rét, és a peremén
pörkölődik már a hús.

Irodalmi Jelen

VII. évfolyam

65. szám

2007. március

Örökös munkatársunk: Faludy György

www.irodalmijelen.hu

498 Ft; 4 RON; 2 €

Nemrég lett öt éves a Kárpát-medencében legnagyobb példányszámban megjelenő irodalmi lap, az Irodalmi Jelen. A főszerkesztő akkor így zárta vezércikkének sorait: „Majdnem tizenkétezer előfizetőnk van. Példányszámunk meghaladta a huszonegyszázat. Tehát olvasnak. Egyre többen. Nem tudom, sok ez vagy kevés, sikert vagy sikertelenséget jelent. Döntse el maga az olvasó. Addig is: Irodalmi Jelen, boldog ötödik születésnapot!” – s most szeretném ehhez a kijelentéshez pár hónappal később hozzátenni: boldog újjászületésnapot! Öt éves, mégis most született lapot tart kezében tehát az Olvasó.

Eddigi munkáim (Drót, Bölcső, Szabad Ötletek), s a mostaniak (Délteger) alapján, illetve két megjelent kötetem nyomán meg a megtisztelő lehetőséget, hogy teljes külsín-tervet alkossak, a belbecsben erős és változatos, ámde kívülről siralmas lapnak. A külsín talán fél esztendő alatt kiforr, néhány lapszám magáévá formálja az organikus, címerből burjánzó formákat. De most nem erről, hanem arról, hogy sajnos nem egyedi siralomvölgy ez a magyar irodalmi lapok életében. Sőt, mondhatni nagy büszkeséggel verik a mellük a lapok, hogy tördeléstük, kinézetük, vizuális megjelenésük az elmúlt húsz, harminc, negyven vagy ezer évben semmit sem változott, mondhatni már Árpád atyánk is ezt a lapot *nem* olvasta, s ez a *nem olvasás* azóta csak nőttön-nőtt, annyira, hogy az esztéták bőszen rázva fejüket kijelentik, hogy az olvasók a hibásak. Nem! Ma a Magyarországon tomboló funkcionális analfabetizmusnak, a ponyvareneszánsznak, a gagyi-diadalnak, az el-művészetlene-désnek, a gyerekek szöveg-meg-nem-értésének, a globális hazudozásnak mi vagyunk az okai. Mi: írástudók, írók, költők, festők, fotográfusok, filmesek, vagyis a művészek. Mert eltávolodtunk, mert nem úgy tettük, amit tennünk kellett, mert bedőlünk a politika játszi szellőcskéinek. A világválság, amint Hamvas Béla is rámutat, nem kívül, hanem belül van, s a modern ember már így születik, válságban van, s haláláig helyes életrenddel, megfelelő gyakorlatokkal, bölcs belátások hosszú során át, helyes emberi viszonyulásaival arra törekszik, hogy helyreállítsa magában az origót, a nullpontot, hogy egészen egyszerűen éljen önnön sorsában, mint ahogy a tölgyfa nő, vagy a hóvirág nyílik,

Weiner Sennyey Tibor

Félig kalmárok, félig apostolok

„...semmit sem tesznek ingyen, de semmit lelkesedés nélkül; van kitűnő kritikájuk, de épp annyi alkalmazkodóképességük; ők érzik meg először a maguk korának »művészeti forradalmát« s a közönség pszichéjének szemmel tartásával, óvatosan egyengetik annak útját.”

Hatvany Lajos

vagy ahogy egy gyermek megszagolja a tölgyfa alatt a hóvirágot, és nem gondol semmire, csak az illatot érzi.

Ebben az esszémben nem fogom részletesen leírni, mi alapján terveztem meg az Irodalmi Jelen teljes külsínét, hogyan fog ez majd alakulni a lapszámok során, hanem inkább egy nagyon is komoly morális és értékbeli viszonyulást próbálok feltárni, úgy, hogy közben pár apróságot elárulok azért a terveim szellemi hátteréről, továbbá megjelölöm azt a területet, melyben tevékenykedni fogok máttól, s mely sokkal inkább szellemi, ösztönművészeti szerepkör a közösségben, semmint irodalmi. Az irodalom ugyanis önmagában érdektelen az embernek, de sorssal fűszerezve, stílussal megpaprikázva már nagyobb dolgokat tehet, mint bármi. Ilyenkor az irodalom a legveszedelmesebb fogalmi és lényegi kísérőt kapja: a hatalmat. A hatalommal azonban könnyű rosszul bánni, s nehéz jól. Márpedig az emberek hajlamosak a könnyebb utat választani. Sőt, akiknek szerencsétlenségük vagy tehetségtelenségük folytán nem adatott meg sem a siker, sem a hatalom, azok igyekeznek szerencsésebb és tehetségesebb társaikat lerántani. Ahogy a vicc is mondja: amikor Dante a pokolban túrázott, egyszer csak meglátott három kondért, benne egy csomó ember fortyogott, lángoló iszapban, iszonyatos kínok között. „Te, Maró, kik vannak az első kondérban, akiknek az a szöke nő mindig bedob egy fémpénzt, mely rögtön elolvad, ámde a kondérban lévő ki nem másznak, hanem újra a forró lébe vetik maguk, hogy a fémpénzt megszerezzék?” – „Hát, szerelmes Alighierim, abban bizony az amerikaiak vannak.” – mondta a költészet fejedelme. „És figyelj, dicső mantuai, mondd csak, kik azok ott a másodikban, akik örömmel ugrálnak bele az iszonyú kondérba? És vonytva mondják, hogy ez nagyszerű?” – kissé elszomorodva Vergilius így válaszolt: „Jaj, barátom, azok kérlek az európaiak.” – „Ó?” – mondta Dante – „S mondd csak, kik azok a harmadik kondérban, kiknek ör sem kell, sem pénz, sem szöke nő, és láthatóan borzasztó mód szenvednek?” – „Ja, ők?” – emelte fel latin orrát a túravezető – „Ők a magyarok. Ők visszarángatják azt, aki esetleg ki akarna szállni.” – erről van tehát szó. Éppen ezért van szükség irodalompolitikára. Ne ijedjünk meg ettől a szóösszetételtől, ne reméljünk meg egyik oldalától sem. Az, amire most készülünk, lényegében ugyanakkora feladat, mint amit száz éve tettek a magyar irodalomban. Akkor ugyanazokkal a problémákkal küzdöttek az alkotók, mint ma, mégis született egy olyan esszé, mely az itt felmerült kérdéseket egyszer és mindenkorra helyre teszi, s irányt is mutat nekünk. Ezt az esszét fogom most kommentálni, idézni, emlékeztetve rá, rámutatva a fontos részekre, s egyben kiegészíteni, új és lényeges momentumokkal gazdagítani, azért, mert egyrészt eltelt száz év, másrészt azonban lényegileg semmi sem változott, csak a technika és a lehetőségek, s ez – még ha ellent is látszik mondani önmagának – mégsem kevés. Az esszét báró Hatvany Lajos írta, a címe a kényes szóösszetétel: „Irodalompolitika”!

(Folytatása a 13. oldalon)

Illyés Gyula, Táncsics Mihály gondolataival

emlékezünk 1848-ra

Brém-Nagy Ferenc: Kölcsönvett történetek (regényrészlet)

Térey János,

Balla D. Károly versei

Siklósi Horváth Klára

(az Irodalmi Jelen regénypályázatának

különdíjasa): Könyvek Könyve

Arpinótól Milánóig – beszélgetés

Szőcs Gézával

KÁVÉHAZUNK A CENTRÁL
Március 27-e kivételével, minden kedden
18.00–20.00 között szerkesztőségi órákat
tartunk a Centrál Kávéházban (1053 Bp.
Károlyi M. u. 9.). Szerkesztőségünket
Kukorelly Endre főmunkatársunk képviseli.

A TARTALOMBÓL

Bodor Pál Bernády gyûrûje

Az öregasszony csak annyit lát az egész világból, amennyit az ablakból szabadon hagyott a barna, ócska bársonyfüggöny: arasznyi, függőleges rést. Se rádiója, se televíziója, se telefonja. Csak a vén, korcs, kővér tacska. Közeli rokona már régen nincs egy se, a távolabbiak közül egyet sem tart számon, talán nem is élnek már. Időnként a szociális munkás, a nővér meglátogatja, a kosztot rendesen kapja, testvériesen osztozik rajta a kutyával. A szekrény tetején kis ezüstkupában Laci hamvai.

Kilencvenkét éves, fél, hogy Isten végleg itt felejtette. Kapja rendesen a kis egyházi lapot, de nem lát már olvasni. 1993-ban volt utoljára kint az utcán; rezesbanda játszott, meghallotta, kiment.

Marosvásárhelyen érettségizett, a polgári leány főgimnáziumban hetvenhárom éve. Amire halványan emlékszik, arról sem tudja egész biztosan, hogy a saját emléke, vagy olvasta valahol. Mert Laci haláláig, 1989-ig olvasott, újságot is, regényeket is. Nem volt képes rendet tartani az emlékezetében, összekeveredett, amit olvasott, és amit megélt. Nagyon rég elkezdte mesélni a nővérnek, hogy milyen volt az élet Mexikóban, s az olyan furcsán nézett rá, hogy elbizonytalanodott, arra gondolt, hogy talán másnak az emlékei között turkál, talán csak olvasta valahol.

Egyik nap azonban hirtelen maga előtt látta Tatár tanárnőt, a vártemplomnál állt, istentisztelet előtt. Érezte, hogy ez a saját emléke, ez Vásárhely, a református templom, Gárdoséktól jöttek éppen, ott volt Elza is, meg Bernády, a gyönyörű, barna feleségével, anyunak mutatta a Kultúrpalota színes terveit, s az óriási orgona rajzát, amelyet Németországból – vagy Bécsből? – rendelt meg. „Ez Európa második legnagyobb orgonája lesz!” – és hallotta Apát, amint kicsit gúnyosan, nevetgélve mondja Bernádyknak, aki polgármester vagy főispán volt, hogy „Te Gyuri, az adósok börtönében végzed, legalább a földgáz-kérdést ne bolygasd annyit, veszedelmes ügy.”

Furcsa ember volt Bernády, 38-ban temették – motyogta, és megigazította a platinacsíkos gyűrűjét, amit tőle kapott, a násznagyától, pedig nem volt szokás, hogy a násznagy gyűrűt vegyen a menyasszonynak. „A nagy gesztusok bájos embere...” – hallotta Apa évődő, meleg hangját, és elmosolyodott. Nagyon tetszett neki leánykorában Bernády. Az volt a férfi.

A nővér talált rá, s meglepetten látta, mosollyal az arcán halt meg. A kutya a lábánál nyüszített.

Petró János A víztorony

Mióta a víz világnapján megnyitják a Szent István téri víztorony kilátóját a nagyközönségnek, soha nem mulasztom el, hogy szombat délután, s másnap, vasárnap reggel a lehető legkorábban megmászam a számtalan lépcsőt. A város fentről egészen más, a háztetők, tetőteraszok egy ismeretlen világot mutatnak meg. Aki soha nem látta még a toronyból lakhelyét, nem is ismerheti azt. Szerencsémre évekig élhettem a víztorony közvetlen közelében, láttam minden napszakban, esőben, hóban, szikrázó napsütésben. Néhány év után verssel ajándékoztam meg. A víztorony jelenlétével észrevétlenül lett életem része.

Budapesti főiskolás voltam, amikor első alkalommal jártam Szegeden soproni barátommal, Lajossal a jazz napokon. Ő már járt előtte itt, gyermekkori barátai tanultak az egyetemen. A hetvenes évek végén a városnak már elsőre is egészen különleges, megkapó hangulata volt. Az emberek őszinte érdeklődéssel álltak körbe a Csillag téri ABC előtt, igaz deréig érő hajammal és extravagáns öltözékemmel magam adtam rá okot. A tarjáni albrélet, ahol megszálltunk, az esti koncertek a városban, az Ifjúsági Ház, a JATE Klub és a Kisszínház, ezek voltak a hosszú hétvége helyszínei. Egy alkalommal barátom elvitt a szerinte legjobb és legolcsóbb szegedi kocsmába ebédelni. A hely azonosítása egyszerű volt, bevillamosoztunk a belvárosba, és addig jártuk az utcákat, amíg meg nem pillantottuk a víztoronyt. A Szent István terere kilépve táruult elénk ez a még elhanyagoltságában is lenyűgöző, csodálatos épület. Percekig álltunk, némán adózva az előttünk élők nagysága előtt, akik ilyen és ehhez hasonló épületekkel ajándékozták meg az olykor hálátlan utókort. Jövetelünk eredeti céljára a sarki

Vasárnap uzsonnára voltam hivatalos londoni építész barátomhoz. John Lukács professzor, az Amerikából idelátogató történész volt a díszvendég (két előadást tartott itt Churchill-ről), jó formában beszélgetett, anekdotázott. Fotelszomszédom egy meghatározhatatlan korú, élénk hölgy volt, aki a John Lukács feleségére és egyéb vendégekre való tekintettel angol nyelven folytatott társalgás közepette, szívesen sustorgott velem magyarul. Hatvan éve él a szigetországban, bennszülött skót úr özvegye, magyarokkal ritkán érintkezik, és most jól esett számára az anyanyelvén, régi, hazai dolgokról beszélgetni. Tászkájából egyszer csak bőrbekötött könyvecskét húzott elő, felütötte s elem tárt a kedves meglepetésnek szánt oldalt. Bakfiskori emlékkönyvét

Sárközi Máttyás Szoaré Hatvanyéknál

hozta el, melynek az egyik lapjára apám karikatúrát rajzolt önmagáról, a maga hórihorgas soványságában, s a skicc alá ezt írta apró gyöngybetűivel: „Ki ez? Szeretettel Sárközi György.” Ilyesmit vet papírra az ember, ha jó kedvre akar deríteni egy ismerős kislányt. A szemközti em lékkönyv oldalra Karinthy Frigyes írt és rajzolt hozzá talán nem méltó, elcsépel viccet. Hüvelyknyi rendőr silbakol a lapon a nagy humorista találós-kérdésével: „Klári, láttál már ilyen kis rendőrt? Nem? Mert nincs is...”

Következett a magyarázat. Harsányi Klárát leányka korában édesanyja hozta a házasságba, amikor nőül vette őt, sorban negyedik feleségként Hatvany Lajos báró. Klára mamája volt az irodalmi báró utolsó neje, az eszes, mulatságos és *bon mot*-ról nevezetes Hatvany Jolán, azaz Loli (1903–1991). A hatvani Hatvany kastélyban és a budapesti Bécsi kapu tér 7. szám alatt mindig zajlott a társadalmi élet, híres emberek jöttek ebédre, vacsorára, fogadásra. Hatvanba fiatal, kispénzű költőtehetségek is, feltáplálás, pihenés, inspiráló beszélgetések végett. Loli nem mindig volt megértő. Berda sokat ivott, József Attila hajnalig tartó lelki klinikázást igényelt. Ezért nevezte el a báróné, Arany János Toldi-ja után szabadon, a kastély vendégfogadóként használt szárnyát „szörnyű vendégoldal”-nak.

Az egyik legemlékezetesebb fogadást Thomas Mann tiszteletére rendezte az irodalompartoló, irodalomtörténész és nem is rossz regényeket író Hatvany Lajos. A német Nobel-díjas hat-szor fordult meg Budapesten, általában a Bécsi kapu téri palo-

tában lakott, a Várban, ha nem Lukács György szintén igen gazdag apja, Lukács József villájában. Az egyik budai szoaréról csoportkép készült, ezen balról jobbra többek közt Bálint György látható, továbbá Márai, Kerényi Károly, Thomas Mann és a felesége, a háziak, Hunyady Sándor, Karinthy és félig takarva, hátul ágaskodva apám meg Cs. Szabó László. Elöl jobbra egy copfos, helyes kislány, Harsányi Klára, akinek előző nap múlt ki az öreg dakszlikutyája, és ezért megengedték, hogy a felnőttek közé vegyüljön, mi több, a bőrkötéses emlékkönyvét körbe adogathassa, hadd írjanak belé a nénik és bácsik. Thomas Mann is írt megszívlelendő életbölcsek sorokat, gót betűs, pedáns német-séggel.

Más összejövetelek, vacsorák és zsúrok alkalmával szintén előkerült a könyvecske. Ott látjuk például Kosztolányi és Szomory Dezső bejegyzését. (Utóbbiról ezt olvashatjuk Thomas Mann fia, a sűrűn Budapesten időző Klaus Mann naplójában: „őreg drámairó, hiú egy szerzet, monok li, kopottas elegancia, szórakoztatók emlékei a századforduló Párizsáról.”)

Utoljára 1937 januárjában, tehát éppen hetven éve járt Magyarországon a világhírű német író. Akkor született József Attila hírneves költeménye, a *Thomas Mann üdvözlése*. A jeles vendég tiszteletére felolvasás volt a Magyar Színházban, Attila nagyon szerette volna elmondani új versét. A cenzor ezt nem engedélyezte. Hatvany Lajos adta át Mann-nak a kéziratot, s egyben hevenyészve, állító helyében lefordította németre.

Harsányi Klára, azaz Mrs. Waters ma arra emlékszik, hogy kislányként ketten igyekeztek őt szórakoztatni. Klaus Mann még versikét is írt hozzá, József Attila meg a szőnyegre ülve társasjátékot játszott vele.

- Kérhetek Attilától is bejegyzést az emlékkönyvembe?
- Te csak gyűjtsd a halhatatlanokat... – hangzott a válasz.

Attila az év decemberében lett öngyilkos, a morfinista Klaus Mann, a Szabó István által megfilmesített *Mephisto* szerzője tizenkét évvel később, egy cannes-i szállodában.

Zöldi László Tíz mondat a diktatúráról és a demokráciáról

A diktatúra gyerekké alacsonyít.

Másokat korlátozni – diktatúra, magunkat korlátozni – demokrácia.

Diktatúra az egyetértés, demokrácia az egyet nem értés látszata.

A diktatúrában őrizetbe veszik a választópolgárokat, a demokráciában névjegyzékké.

A diktatúrában mindent ki lehet találni. A demokráciában mindent ki lehet nyomozni.

A diktatúrában akkor bírálják a politikusokat, amikor már nincsenek hatalmon. A demokráciában akkor, amikor még hatalmon vannak.

Diktatúra az, amikor azt szídom, akit kijelölnek. Demokrácia az, amikor azt szídom, akit akarok, de azért nem szídom akárkit.

A demokrácia veszélye, hogy bárkiből lehet politikus.

Demokráciát nem lehet demokraták nélkül csinálni.

A bulvármédia azt sejteti, hogy a polgári demokráciából átléptünk a szórakoztató demokrácia korába.

TÉREY JÁNOS

Herminamezei gondolatok

...Az első vállrándításán, a spenótzöld
Zakóján észrevenni a bontakozó
Forradalmat: kifogásol! Aztán
Kérdés nélkül ítélt, gyűlölt villogó szeme:
Semmi se lesz jó úgy, ahogyan van.

Annyi fénykorunk volt, hány fölívelés!...
Sziporkázó délelőtt. Mégsem szerez
Egy csepp örömet sem, ahogyan
Születésének percétől pörgetem előre
Ezt a barátságot. Ecetízű maradék.

Két év telt el. Ugyanott lakom.
Én maradtam a helyszínen, fiatal tanúként,
És tisztán emlékszem arra az időre,
Mikor érintetlen volt, mint a Liget szûzhava,
Közte és köztem a szövetség.

Ami tönkretette a jókedvünket,
Az a leggyilkosabb fajta versenyszellem,
A pontszerzés ösztöne... Egyenlődsdi? De hát
Daphnisz síjja sem szólna olyan szépen, ha hét
Egyforma hosszú nádszálból állna.
Még hogy demokrácia!...

BALLA D. KÁROLY versei

Repetitív vers pufajkára

feküdj csak rá a vattakabátra
bátrak gyávája és gyávák bátra
feküdj csak rá a vattakabátra
ne félj ők már úgysem néznek hátra

bátrak gyávája és gyávák bátra
feküdj csak rá a vattakabátra
ne félj ők már úgysem néznek hátra
elszántak mind az édes halálra

feküdj csak rá a vattakabátra
ne félj ők már úgysem néznek hátra
elszántak mind az édes halálra
a tűz várja őket nem a várta

ne félj ők már úgysem néznek hátra
elszántak mind az édes halálra
a tűz várja őket nem a várta
sorsukat a bűn rövidre zárta

elszántak mind az édes halálra
a tűz várja őket nem a várta
sorsukat a kín rövidre zárta
rád meg boruljon egeknek sátra

feküdj csak rá a vattakabátra

Rétorz

Az arányok eleganciája
ahogy mindenből a megfelelőt
ne legyen túl sűrű a lényeg
de töltelékek se folyassák higgá
és ne legyen nagyon steril
de a zaj mégse nyomja el a hangot
két latin közmondás belefér.

A megnyerő mértéktartás
ahogy nem kevered csípősre, marósra
de mégsem hagyod ki belőle
a szándék savát és borsát
és ne legyen túl forró
de langyos sem lehet
gőzölögjön anélkül, hogy égetne
bibliai példázat állhat a közepén.

A felügyelt közvetlenség
ahogy elszakadsz a papírtól anélkül
hogy a szálat elvesztenéd
és vigyél bele valami helyit mostanít
mintha szóba álltál volna velük a folyosón
mintha róluk szólna az önkezdetéhez
ellenőrizetten visszatérő epizód
egy viccet is elsüthetsz lazításul.

A fegyelem könnyedsége
ahogy lazán beosztod az időt
és nem felejtés ki semmi fontosat
ne légy se szertelen se merev
és a nagy elődre is úgy hivatkozz
mintha véletlenül jutott volna eszedbe
egy ritkábban idézett szellemesség.

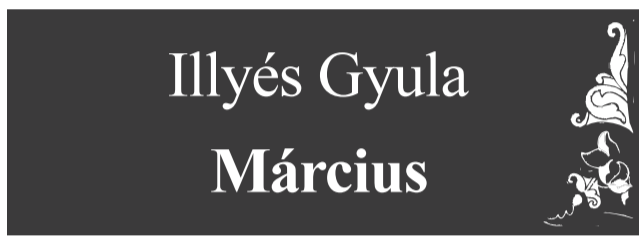
A meggyőzés biztonsága
ahogy nem sulykolsz
nem akarod a fejükbe beleverni
nem beszélsz lukat a hasukba
csak elmondod mintha
ők is eleve ezeket a gondolatokat
hozták volna magukkal a fejükben –
a végére mégse szánd azt a poént
hogy semmi sem igaz az egészről.

1848

Poétikus nép vagyunk. Nem a regényes csikósok meg a puszták végtelensége révén persze, ahogy azt a külföldi regényes útleírók áradozása után már-már apáink is hitték, hanem egyszerűen és szó szerint csak a versek és a versbe való indulatok kedvelése révén. Más nemzetek sorsfordulatait jószímatú diplomaták és még jobb szímatú polgárok készítették elő. A mi történelmünk legnagyobb fordulatát egy pár fiatal költő. Ezt büszkén emlegethetjük. Nyugaton a régóta készen feszülő nemzeti akaratot közvetlenül egy-egy ügyvéd vad szónoklata robbantotta ki. Nálunk a 48-as nagy eseményeket egy vers, noha verset akkoriban sem sokkal többet olvastak, mint ma. De ez a vers egy pillanat alatt bejárta az országot, ami magában még nem nagy dolog, de behatolt oda is, ahol a nemzet sorsát intézték és sarokba szorította a nemzet történelmi akaratának, vagyis röviden a nemzetnek az ellenfeleit. A vers szerzője körül egyszerűen legendák keletkeztek. A saját önző érdekeiket s Bécs még önzőbb érdekeit szolgáló politikusok szemében egy föllázadt hadvezérnél is nagyobb hatalom lett a fiatal költő, akit ők alig, vagy csak rémhírekkel, vagyis teljesen hamisan ismertek, ezzel is bizonyítékát adva, hogy nem ismerték a nemzetet, tehát semmi joguk sem volt többé annak vezetésére. A nemzeti megújulás híveinek és az idegen uralom védőinek évtizedes harcát ő döntötte el, a huszonöt éves fiatalember. Hogy milyen nagy dolgot művelt, azt maga is csak később tudta meg. Kossuthék lelkes táborát ő vitte diadalra Pozsonyban, anélkül, hogy kimozdult volna Pestről. Hogyan? Tavaszi izgalmaival minden március engem e titok levetkeztetésére izgat.

Illyés Gyula Március

Részletek az író *Magyarok* című könyvéből

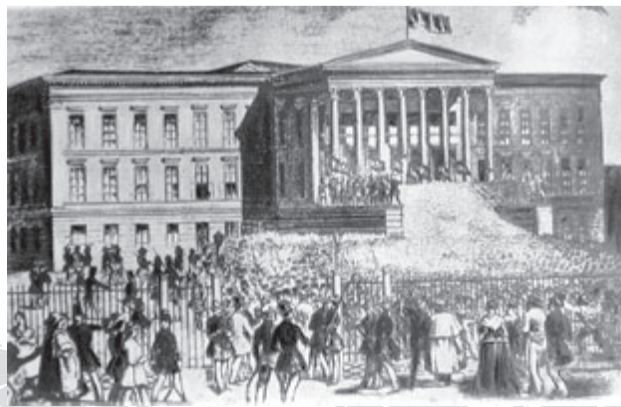
(...)

Mi volt Petőfi 48-ban, miért sikerült neki a csoda? Azok közé a költők közé tartozik, akikkel legtöbbször csoportképeken találkozok az ember. Nézem a mellette álló alakokat, aztán szinte nagytónát a háttérrel a hagyományos kútágással, cserénnyel, gubás juhással; a háttér látszik fontosabbnak. Hátha az események színtere mégis az volt és nem a Heckenast-nyomda, nem a pozsonyi diéta-ház? Az előbbi, a pusztát próbálom a történelembe helyezni, a botjára támaszkodó juhászt, hátha megszólal. A többiek úgyis már annyit beszéltek.

(...)

Abécsi mozgolódások hírével egy időben Magyarországról is nyugtalanító hírek érkeztek. A nyugtalanságot persze nem a Talpra magyar kinyomása okozta; a múzeumi gyülekezés Pozsonyba érve, ártatlan rendőri hírré törpült, olyanná, amelytől még a rendőrkapitány is nyugodtan alhatott. De érkezett körítésül más hír is. A pozsonyi rendi táblán – senki sem tudta honnan és miképpen – egyszerre Petőfi neve kezdett szárnyalni. „Petőfi... Petőfi...” adták szájról szájra azok, akik nagy része addig csak azt tudta ennek a névnek a viselőjéről, hogy a kanászokhoz, betyárokhoz van valami köze, szóval a néphez. „Petőfi százezer paraszttal áll a Rákos mezején” – ez a hír csatlakozott a névhez; az ajkakon elnémult a szó.

Már „tizedikén – írja emlékirataiban az ellenzéki Lónyay Menyhért – szegény Atyám elmondá aggodalmait a jövő iránt, félelmét a parasztlázadástól”. 14-éről egy másik szemtanú, Paskay Gyula ezt írja naplójába: „Egész áldott nap híreket hajhásztunk; kaptunk olyan újságot is, hogy Pest alatt a Rákoson százezer ember csődült fegyver alá, s hogy ezen népsereg a lengyel forradalomban szolgált tiszték által a kaszaforgatás rettenetes mesterségében begyakoroltatik... Elhittük e hírt utolsó betűig”. A Pozsonyban tartózkodó élesszemű Deák Ferenc is a törvények gyors elfogadását annak a mozgalomnak tulajdonítja,

mely „rokonszenvre talált nálunk is”. A nagy nap után maguk a főrendek is célzást tesznek a pesti rémhíre: „Ezen törvénycikk hozatalára – mondja március 18-án gróf Pálffy József – leginkább okot szolgáltatott az, hogy a Karok és Rendek zavarok kiütésétől féltek”. Ezt vallja gróf Széchenyi Antal is: „...a törvényjavaslat csak a rendkívüli körülményekre van számítva... A nép megnyugtatására... alapja leginkább a sürgető körülményekben kereskedő”.

Kossuthék munkája e rémhír hatása alatt könnyült meg, azt eddig is tudtuk. Mi volt emögött? A zavaros események színén egyre jobban itt látom a bugyogó forrást, innen ömölhetett az erő, mely az eseményeket mélyítette és szélesítette.

A hírről Petőfi is tudott. Március 24-én ezt írja naplójába: „...A tekintetes karok és rendek s a méltóságos s nem t'om miféle főrendek azt a hírt kapták, hogy Petőfi Sándor a Rákoson tanyáz, de nem egyedül, hanem 40 000 paraszttal egyetemben s ezen kellemes meglepetés indította őket azon nagylelkűségre, hogy az úrbért eltörölték...”

Dehát valóban rémhír volt-e ez a rákosi táborozás? Elfogadhatom, hogy egy elejétől-végig merő mendemonda ilyen hatást keltsen? A hírt üres koholmánynak tartotta eddig a történetírás.

Holott volt alapja. A Rákoson, ha nem is fegyveres felkelésre, de valóban tízezres tömegben táborozott a nép, az igazi nemzet. Már 12-től fogva akkor még majdnem teljesen német nyelvű Pest városát szinte megszállva tartotta a vidékről föltódult magyarság. Az utcákon itt is ott is magyarul beszélő csoportok állongtak, bőingujjú juhászok kocogtak számárháton és gyalog, a kávéházak, vendéglők és szállodák zsúfolva voltak tollas-csizmás kurtanemesekkel, a Rákoson, a még egyszer oly emlékeztessé vált Rákoson igazi csikósok nyargalásztak, igazi karikással durrogatva és zsíros hajjú, komor hajdúk főzték a gulyást a pástortűzeknél. A német Pest egy-két napra valóban azzá lett, ami különben csak nevében volt: a magyarságnak székvárosává. Mintha csak a végzet rendelte volna: a nagy pillanatra az ország minden részéből összegyűltek az emberek. Nélkülük nehezen lett volna március 15-ből az, ami háliságnak lett.

(...)

A felfegyverzett idegen katonasággal szemben az az ezer egynéhány magyar diák sem boldogult volna, akik akkor Pesten tanultak s Petőfi szavára a mozgalmat elindították. A márciusi mozgalomnak tömeget, erőt és tekintélyt az a jó pár tízezer vidéki magyar adott, aki épp akkor a pesti vásárra feltolult. Mert vásár volt. Azokra a napokra esett a háromnapos, országos nagy márciusi vásár.

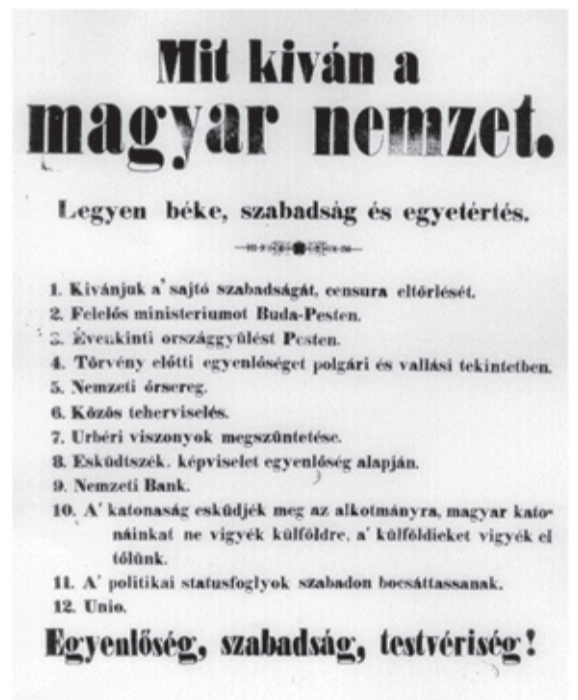
Ezzel ezideig nem foglalkoztak; én rendkívül fontosnak tartom, 48 tényleges megindulását ezzel magyarázom. Nem kis dolog történt. Három-négy napra a magyar nép markában tartotta a fővárosát. Petőfi legszebb fellépésének alkalmára a sors egy kis népi országgyűlést rendezett. Ez volt alapja a negyven- és százezer magyar táborozásáról szóló legendának s nem volt komolytalan alap. Az a néptömeg akkor Petőfiék szavára a magyar szabadság, a saját szabadságának kivívásáért bizonyára könnyen kapható lett volna olyan küzdelemre is, amilyentől Bécs pozsonyi hívei tartottak. Ha a helytartótanács szembehelezkedik a nemzet akaratával, a szűrök alól a fokosok és a menték alól a jurátus-kardok könnyen kivillantak volna, ahogy később oly dicsőségesen ki is villantak.

Ez a tömeg ütötte nagy nappá március 15-ét.

Hatvannégyen a pozsonyi országgyűlés 1848. március 15-én Bécsbe utazó küldötte közül

www.leveltar.fejer.hu

Táncsics Mihály

„A csendes budavár élénkebbé, valamivel zajosabbá kezdett lenni, mint előbb volt: több ember, és sebesebben járva, hangosabban beszélve taposta a Bécsikapu utcát, hol a börtön van. [...]”

Később, azaz pár nap múlva, március 14-én már az utcán, ablakom előtt is észrevehető volt a mozgalom, főképp másnap, március 15-ike reggelén: kiváltképpen a közeli szomszédságban levő gimnásiumbeli ifjúság élénksége, zsbajja jelenté nekem, hogy valami szokatlan nagy dolog van készülöben.

Majd egész nap az ablak vasán csüngtem. Az eső szünet nélkül esett, de azzal senki semmit nem gondolt. A sürgés-forgás óráról órára nagyobb lett: főképp pedig a börtönkaszárnya udvarán, honnét a fegyvercsörgés behallatszott: egyik csapat kivonul, a másik bevonult, s ez így tartott egész nap. [...]

Délután, jelesen már estennen, a tanórák múltával, az iskolai ifjúság zsbongott, lótot-futott előre-hátra, s valamely kaptárból kiköltözött méhraj képét tüntette fel: a tompa morajból azonban egy értelmes szót sem vehettem ki.

Kevéssel 4 óra után, éppen börtönöm alatt, talán valamit értésemre akartak adni, fennszóval mondták: „Átjönnek Budára!” Kevés ember van, kinek füléhez valaha ily üdvözítő hangok jutottak volna el: mert én e percben átérttettem, hogy szabadulásom órája ütött. [...]

...nyilatkozatom az volt, hogy nevem Stancsics-ról a jó hangzású Táncsicsra változtatom, részint e nagy nap emlékére: részint pedig azért, mivel nagyobbik gyermekem nevemet mindig így ejtette ki.”

www.dinero.hu

ösztöndíjacskára elküldjön vagy meghívjon vagy akár csak javasoljon. Megint azt fogod mondani, hogy sértett vagyok.

– Egy nagy költő figyelemre sem méltatja az ilyen kis mellőzéseket. Észre sem veszi őket.

– De honnan tudja a nagy költő, hogy nagy költő?
– Saját magától.

– Magától mindenki úgy tudja saját magáról, hogy nagy költő.
– Na ugye. Kikkel találkoztál, milyen más nagy költőkkel a milánói fesztiválon?

– A legnagyobb névnek, azt hiszem, az Angliában élő Yang Lian számít az ott levők közül...

– Nem Nobel-díjas?

– Nem, ő az a majdnem-Nobel-díjas fajta, végül vele szemben egy másik kínai kapta abban az évben a Nobelt.

– És ez a Yang milyen költő?

– Neometafizikus posztmodern.

– Akkor fekszik neked... Olsonra gondolkodok... Apropó, átlapoztam a Bollobás-féle amerikai irodalomtörténetet. És azt figyeltem meg, hogy a legtöbb versidézet benne a te fordításod.

– De ez nem neked köszönhető, hanem Bollobás Enikőnek.
– És mint ember, milyen ez a londoni kínai?

– Olyan, mint egy mongol balett-táncos. És mindig mosolyog, ami nagyon idegesítő.

– Adsz tőle verset?

– Persze. A Jelennek.

– Kínaiból fordítottad?

– Ne szórakozz velem. Hogy fordítottam volna kínaiából? Egy szót sem tudok.

– Szóval angolból. És még kik voltak ott Milánóban?

– Ott volt Tomaso Kemény is, akinek, ahogy említettem, egész Olaszthonban osztatlan a népszerűsége. Aztán ott volt, akinek végső fokán az egész rendezvény köszönhető, vagyis Stefano Zecchi. De nem előadóként, hanem a milánói önkormányzat részéről volt ott. Merthogy Zecchi politikus is, vagy államhivatalnok... eredetileg kiváló filozófus. Olaszországban, mint valami platonisztikus utópiában, még ez is előfordulhat... dulhatott. Mostanig. Azóta már más felel a kulturális ügyekért Milánóban.

– És milyen oldali...?

– Már vártam a kérdést. Nos, Zecchi jobboldali.

– És még kik voltak ott?

– Michael Davidson (a képen) San Diegóból... aztán ugyancsak Amerikából Paul Vangelisti, Chiléből Kueh Rayen, a mapuchi nyelven író indián költő, olyan igazi boszorkány kinézetű

perszóna... Leroy Jones lekéste a repülőjét, egy iraki költő-hírességet pedig elütött aznap Torinóban az autójával. Ott volt Magyarországról Székely Endre, és ott volt az olasz költészet színe-java. Meg Charles Tomlinson, Ófelségének Nagy-Britannia uralkodójának koszorús költője. Ez hajdan komolyan vehető rang

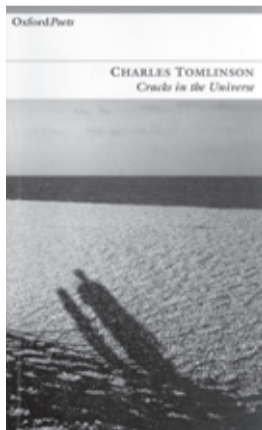
és kitüntetés volt, ma is az lenne, de persze hiányzik mögüle fedezetként az angol világbirodalom. Mintha más évszázadokból tévedt volna ide maga a költő is, a tökéletesnél is tökéletesebb angol kiejtésével. Olyan az öreg, mintha skatulyából lépett volna ki, oldalán egy elbűvölő feleséggel, és nyolcvanévesen azzal a becsületes vágygal, hogy meg akarja érteni, mi történik a világban...
– És megérti?

– Nem tudom. Egy este a Scala környékén sétáltunk, és szóba került a Pillangókisasszony. Valaki az ott levők közül Pinkerton kapitányt úgy találta emlegetni, hogy az az angol hajóskapitány. Tomlinson rögtön fontosnak tartotta tisztázni: ez a Pinkerton semmiképp nem volt angol, nem is lehetett, hiszen egy angol tiszt nem viselkedik ilyen csúnyán... Aki ennyire közönséges és lovagiatlan, biztosak lehetünk benne, hogy az egy amerikai... De már a neve is elárulja, hogy nem angol. Angliában nincsenek ilyen nevű emberek... Amikor hazaértem, elővettem a Boris Ford-féle angol irodalomtörténetet, hogy lássam, mit írnak róla.

– És benne van?
– Érdekes a válasz, mert benne van, mint szerző. Ő írta ugyanis a „jelenkori” angol – értsd az akkorit, vagyis az ötvenes-hatvanas évekből –, szóval a kortárs angol költészetéről szóló fejezetet. Amelynek a végére, az általa ismert költők névsorához a kiadó a következő jegyzetet fűzte: To this list anyone but Mr. Tomlinson would certainly have added the name of Charles Tomlinson. Editor. Vagyis: bárki más, Mr. Tomlinson leszámítva, hozzá tette volna ehhez a listához Charles Tomlinson nevét.

– És milyen költő ez a Tomlinson?

– Posztromantikus, neosztalgikus klasszicista.
– Fordítanál tőle egy verset?
– Persze. Az Irodalmi Jelennek, nem?
– Igen. Hogy lássák olvasóink, milyen verseket írnak manapság a költők a földgömb minden országában, ideértve a koszorús költőket...
– Egy versét már lefordítottam, tiszta, jeges fény és levegő árad belőle az Amerikát meghódító telepeselek idejéből. Megjegyzésként annyit, hogy az eredetiben szereplő shad szót egyszerűen csak halnak fordítottam, mert a shad szótár szerinti jelentése: vándor alóza. Egyesek lehet, hogy ezzel a szóval fordították volna, mások talán pisztrángot írnának, én így láttam jobbnak, már azért is, mert nem találtam olyan halnevet, amelynek hangalakjában az árny ugyanúgy felsejlene, mint a shadban a shadow: az árnyék, méginkább a felhő. Ha a felhős égre gondolok, akkor talán menyhalat írhattam volna... De ki tudja, él-e menyhal Amerikában?

SZŐCS GÉZA

Zuhanás előtt

Böröndjeikben súlyos kötőablakkal, hátukon kötőmbjeikkel, övükben vésővel, kalapáccsal költők érkeznek a négy égtáj felől.

Leszállnak a Piazza del Municipión a távolsági buszról, hova tegyem le a követ, nézelődnek, hova tegyünk le köveinket.

Isten hozott, költők!
Isten hozott, kik eljöttetek összerakni azt a régi és fényes nyelvet.

Térjetez haza, költők és mondjátok el az otthoniaknak hogy felépül a fordított felhőkarcoló melynek tetejéről az újra megtalált nyelven lehet majd szétkiabálni, hogy késő, hogy vége s hogy e könyvtár itt nem más mint fedélzeti fekete doboz, mely rögzíti szavainkat, azt hogy mi hangzott el mielőtt megtörtént a szerencsétlenség.

Prima della caduta

Con pesanti tavole di pietra nei loro bauli, con monoliti sulle spalle, con scalpelli e martelli nelle cinture arrivano i poeti dai quattro punti cardinali.

Scendono in Piazza del Municipio dalle corriere, dove posare le pietre, si guardano in giro, dove posare la nostra pietra.

Benvenuti, poeti!
Il benvenuto a chi è venuto per sistemare l'antica lingua nello splendore.

Tornate a casa, poeti e dite ai familiari che è èàòpronto il grattacielo tradotto dalla cui sommità nella lingua ritrovata si potrà gridare al mondo che è tardi, che la biblioteca qui non è che la scatola nera di bordo, che fissa le nostre parole, ciò che è risuonato prima della disgrazia.

Charles Tomlinson

Név a térképen

Mihez hasonló Fishkill, ezt kérdezem magamtól. Egy folyó ömlik át a városon Elegáns hid alatt; fürkészem a homlokzatok sorát, Ácsolt ritmusuk íveit, barokk Hajlataikat, melyek egy hajdanvolt vadságból törnek át a mába. Képzetelem a név kormányozza vissza Akkorra, amikor nyugsgött itt a hal, s az indiánok Vizes, vörös karokkal tűzték lánzsáikra őket, halat halra, A vizesésből ki. Átvágok majd az államon, Felkutatván a régiségboltokat, És előások majd a por alól Néhány szerény kis vázlatot – ha szignó nélkül, még az se baj, Amelyeket (az is lehet, hogy) Church vagy Bierstadt keze nem írt alá – Egy késő téli délutánon, mikor a művész Nem a hegyekre gondolt éppen: „Fishkill februárban”, fehérben és aranyban, És fölengedte az égbe, mint merész domborművet, Kereszt az egyetem fölött, ha megy le épp a nap.

Yang Lian

Az átvándorlás kertje

tömeg vonul arcai félig leharapva vonul a tömeg rombolni törni-zúzni a napfénybe tart halott márvány szag ül meg hosszúkásan

egy obszcén térképre madárfeltűzők szúrva széllökés nem-valóság-beszűrődások jó nagy fagyóker egy rideg ég rideg bujasága

irány melyben csillagok robbannak fel virágokat csupasszá téve irány melybe nyulak rohannak örülten egy vadász üres széke ma löve bele a ma dudva-gyászruhájának foszlányába talaj van odalent és erős hóesés világítja ki a sötét netovábbját ami rothadásnak indult atyám az dédelgettet minket

álom burkol be egy fejet mely annál is fényesebb még mióta a halál se emlékezés sem út

sem tömeg mely lecsupaszítja a vérszagot méreg napfény alatt a kert sosem múlik el egyetlen érintéssel a kert feltámad könyörtelenül

Michael Davidson

Zombik

Az irányvonalhoz igazodva kék fények a bulváron lüktetők az üres levegőn keresztül beledöfködve az alvót egy nyugtalan siralomba ingujjas vásárlók sárga karós legények ellátják raktárral a városit előbb a logo aztán vásárolj részvényt;

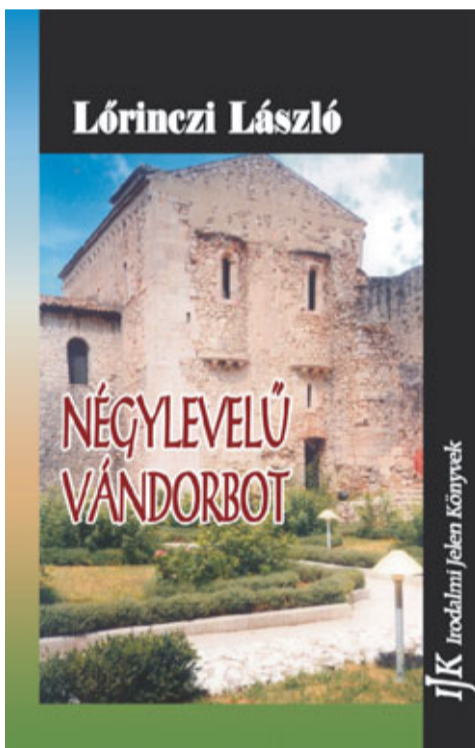
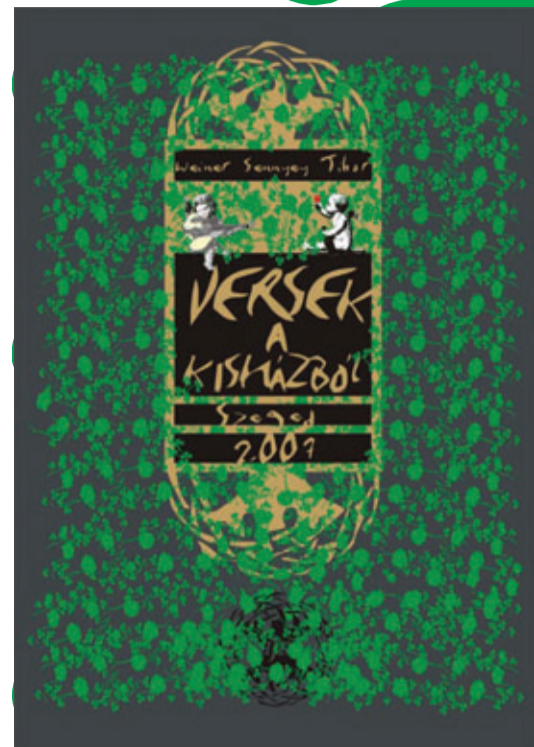
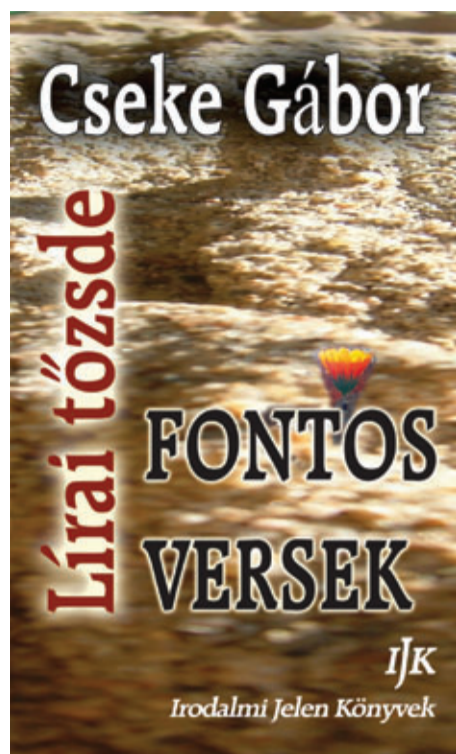
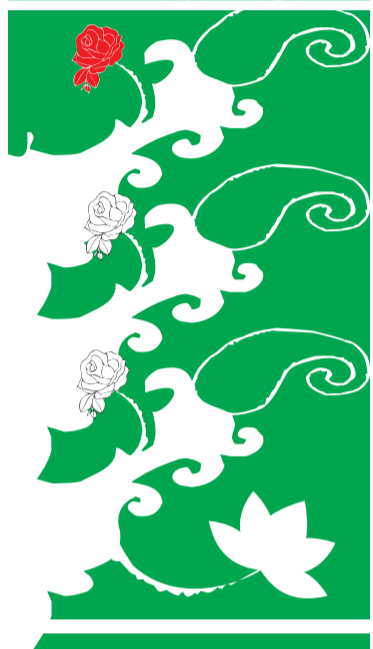
a plázákat jártam barátok vásárolgattak tárcákat fegyvereket amint megszokott zene pumpálta át magát a nárcisz folyosón, telefonfertőzött tinik, ami megjavult az passzív az meg van javulva mialatt az adó csendes, megnyugtató beszédet rögtönöz, azok szellemek voltak, most fülbevalókkal és a pénz karizmai szöveggé lettek;

felébredve az őserdőben a tulaj saját szerepre vágyik álom voltam-e vagy sátorcövek, ezek az üregek végtelenül tele vannak jelzáloggal és tizenöt év, az árnyak testekért üvöltöznek valójában pénzek ők amelyek megre vágynak téged kémelve a tartozékokból kileskelődve mint a friss légvonat és elkísérnek a felvonóig.

Legyen JELEN az irodalomban!
Irodalmi Jelen Könyvek egyenesen a kiadótól!
Megrendelhető: www.ijk.nyugatijelen.com

Irodalmi
Jelen
Könyvek

axel springer

AS-Nyomda Kft.

6000 Kecskemét, Mindszenti krt. 63.
Tel.: 76/481-401; Fax: 76/481-204
E-mail: szilady@axelspringer.hu
www.as-nyomda.hu, www.szilady.hu

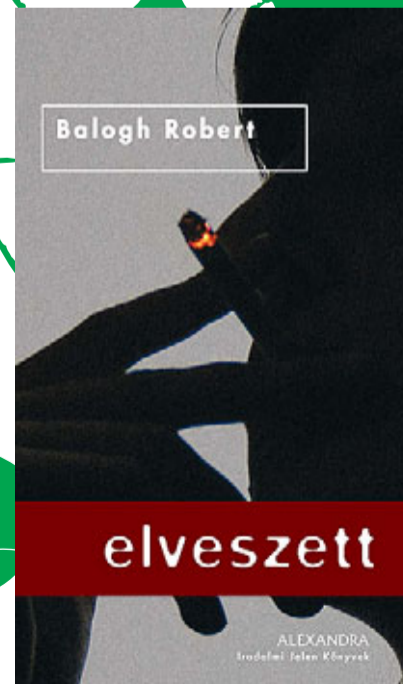
LAPNYOMÓ CENTRUM

- A és B formátumú ofszet rotációs gépeken:
- színes napi- és hetilapgyártás
- könyv- és folyóirat-nyomtatás
- Ragasztókötés
- Irkafűzés

JÓ MINŐSÉG! PONTOSSÁGI!
RUGALMASSÁGI!

A regénypályázat
nyertesei

Alexandra és Irodalmi Jelen Könyvek

Hollósvölgyi Iván

Amerikai kobra

Hős amerikai katona a kígyóm,
igazi valamirevaló férfi.

„Hey, Joel!” – kiáltom oda neki
néha, amikor túlságosan
csapkod.

Bátor szövetségi harcos
a kígyóm, aki soha sem
fedné föl előtted a titkát.

Fogságba vetették, fogva tartották
soká’, de nem tört meg ő,
mert szeme előtt lebegett
valami mindig, ami csillagos
és sávós.

Szeme előtt most éjjellátó készüléket
visel a pápaszemes kobra, távoli
olajforrásokat kémlel és illatos
kertet.

Odahaza, Dickvillage-i szülőfalujában
tengerészgyalogosnak tudják,
pedig közönséges szövetségi
katona csak a kígyóm.

Szemében vörös posztóként
a világszabadság földereghet,
csillagok és sávok szabdalják
koporsóján a selymet, ha már
nem vesz részt több éles bevetésen.

Baráti megemlékezés alkalmával,
a Dickvillage-i pubban fölemlegetik
majd, hogy ez a „Joe” mekkora
világi nagy tag volt.

Heszky András

Számozott toldalékok

1. Eltelt már sok idő, de én
nélküled élek, és fűrtjeid illatát
más szívhatja magába, és
más keze is pihen a te kezében, és

mást csókolsz; ajakid nem én
ízlelem, óvatos lépteidet nem én
vigyázom figyelemmel, és
két szemedet sem én őrizem angyalom.

2. Arról nem tehetek,
hogymond nem perdül a rokka;
minderről *te* tehetsz...
(mert hisz vágy nehezül rám)

3. Vannak, kik azt mondják: ne szeresselek.
Ez képtelenség, minthogy az is, hogy a
lélek ne szeresse a lángot,
vagy ne szeresse a test nyugalmát.

4. Mily csodás izzó szeretettel élni,
s mily nagyon bántó egyedül szeretni.
Édes a hűség, ugyanakkor álnok,
és keserű is.

5. Buta és ostoba lélek! naiv, eltévelyedett ész!
Hol az út már kifelé innen a hosszú alagútból?

Jn. 3, 16

Ács vagy, mestere minden szerkezetnek;
fűrészel, becsülettel dolgozol. Most
két óriási gerendát végy kezédhez.
Láss hozzájuk ezennel, s jól becsüld meg
mindkettőt, hisz a kertemből valók, és
egy fából sikerült őket kivágnom.
Kezdj munkához: a kettőt tedd keresztbe,
verj, ácsolj, kalapálj, hátadra vedd és
érezd, mit nyom a bűn, és vidd a hegyre,
hogy végül magadat rá felszegezzed.

Faludi Ádám

Ostobán, brutálisan és haszonnal

A gondolkodás romantikáját kilopta fejemből,
elhatalmasodott a létezésen, odajött és kilopta.

Ez nem is kor, nem is idő, ez törmelékeső.
Szilánkpotyogás a robaj után, amin majd megáll a por,

amikor visszaérnek a szilánkok a robbanásból,
de ebből mozaik nem lesz, fantomkép is alig.

Kilopta. És a szélvédőmet is beverte.
Kilopta belőlem a gondolkodás romantikáját,
miközben szünet nélkül szólt a riasztóm.

Felszámolt, eladott, megszüntetett,
ostobán, brutálisan és haszonnal.
Önvédelemből közlekedem, önvédelemből állok

az *elnévtelenedett* utcán, és csak bámulok magam elé,
bámulok magam elé,
ha tehetném, máshogyan tehetném.

Nem tenném máshogyan,
mielőtt találkoznánk,
már akkor régen elfelejteném.

Az útról lecsúszva az egyik még surrogó
kerék zsolozsmáját hallgatom.
– Mit csinálhatnak a többiek?

A gondolkodás romantikáját kilopta a fejemből,
odajött és kilopta. No de miért éppen azt?

Gittai István

Parnasszusi padka

Semmittevésém percei
gurulnak, mint az almák,
fájuktól nem túl messzire.

Eluard úr ücsörög ott
barázdás arccal,
parázsos szemekkel,
akár ki vénen és
ültében is repül.

Pazar isteni jussából
sebtében ellop mákszemet
Fellegjáró Kölyök.
„Bizony mondom, született költő
e lánnglelkű siheder.” –
dünnyögi az öreg,
s hellyel kínálja maga mellett
a parnasszusi padkán,
majd önnön semmittevését,
miként a földre hullt almát,
globális bajokra
gyógyírul ajánlja.

Elégia a mosónőhöz

Ida, kit sír e vers tán vissza,
ki sok hím édes tejét issza
most, s rám se nem gondol, se nem
mos.

Hozzá szól ím a kósza versem,
melyben a versláb is törött,
s ó a strófa, e versrögök,
nyifognak, sírnak itt a porba’.

Emléke visszari e lanton,
emlékszem hányszor rámkancult e dög,
hogy parázna vágya keményre dagasszon,
képzetem hozzá visszalődörög

Méhébe mikor mártám a vesszőm
a kéj kiült a homlokán,
és sikoltott, mint az orgonán
a magas C, észveszejtőn.

Ajánlás:
Szezelemről nem szól e versem,
eszmét se rejt e pár sorom,
csak Idáért rívok, kit ha kértem,
gatyám kimosta...
most én mosom.

Festmény

A képen füst, pár elnyílt rózsa,
a tetőről elrugaszzkodó gyerek,
háttérben város, talán Trója
– vagy csak játszik a képzelet –
a bal sarokban óriások,
jobbra tó, meg kék hegyek,
a vászon rejt, a vászon megvéd,
otthonunk e képkeret.

Négysoros

Az első sorom Júliához, ki reményt csal, kit sosem értek,
A második is legyen hozzá, mert egy sornál többet ér meg,
A harmadik csak öröklétet keresne, de úgysem talál,
A negyedik a legrövidebb, a negyedik csak ennyi: halál.

VARGA LÁSZLÓ

1985-ben született, Margittán. Jelenleg harmadéves biológus hallgató a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen. A *Perspektíva* nevű diáklap szerkesztője.

POZSONYI ÁDÁM

épp a szakdolgozatát írja „A korai skandináv regék hatása a Bauhaus térstruktúrájára” címmel – de mégis másképpen csegett ez, mint ami a tudatunkban élt az ő pikáns kalandjairól.

Eddig azt hittük, Bánki kizárólag szomorú arcú, álmodozó tekintetű, árva kóristalányokkal, magányos, öngyilkosságból megmentett, önkiszolgálóbeli állásukban megcsömörlött, élveteg pincérlányokkal, érettségien elbukott, s a szülői szigor elől Bánki karjaiba menekülő, zilált lelketű kékharsnyákkal tart fenn meghitt, bizalmas viszonyt. „Macával”. Mindez roppant különös és ijesztő volt minékünk.

– No, majd én utánanézek a dolognak – állt fel a Kopasz, s jelentőségteljes mozdulattal elnyomta cigaretáját. – Bizzák csak rám az urak.

Gúnyosan néztünk össze Szomszédal. Persze, majd biztos a Kopasz. Majd biztos ő lesz az, aki kiderít bármit is. Hisz már legalább háromszor szólunk, hogy úriember nem túri be bakancsába a farmernadrág szárát, s lám, ismét betúrte.

Am alig telt el két nap, jött lélekszakadva:

– Azt mondják, hozzáköltözött – lihegte, s inni kért.

Kopasz annyira sietett az információ mielőbbi átadásával, hogy a nagy sietségben fordítva tűzte fel a biztosítótűjét a kabátjára, ami ráadásul időközben kioldódott, s most félő volt, hogy egy óvatlan mozdulattal arcon szúrja magát.

– Kihez? És hová? – csaptunk le rögtön Szomszédal a hírre.

– Hát, aztat nem mondták – vakarta a fejét Kopasz.

Miután még jó tíz perc múlva is ezt a cselekvéssort végezte, és semmi egyebet nem tudunk belőle kihúzni, Pénisz unottan megjegyezte.

– Ez hülye.

– Nem biztos, hogy hülye – kelt barátunk védelmére Kopasz, s hirtelen megélnéülve egy székot húzott magának. – A szerelem igen nemes érzés. Bármelyikünkkel előfordulhat, hogy márol-holnapra megszeret valakit. Hja kérem – folytatta –, ha a szív egyszer megszólal, ott már embernek nincs mit tenni!

– Te vagy a hülye – legyintett fásultan Pénisz, s felállt, hogy hozzon egy üveg sört magának.

A hölgy nevét csak a hétvégi koncerten tudtuk meg.

– Irén, adj egy kis sört – jegyezte meg váratlanul Bánki, nem zavartatva magát, hogy épp az erősítő berendezés felé fordul teljes mellszélességgel, s a jack-csatlakozó sötét üregének mélységébe fúrja tekintetét. Am, még ha meg is történt volna az a csoda, hogy egy efféle korszerű elektromos készüléket ezzel a kedves, lágy női néven illetnek, akkor is fölöttébb kétséges, mi módon képzelte el Bánki szomszédjának ily módon való csillapítását.

Az előadás végeztével kérdőre vontuk.

– Gábor! Felelj, de őszintén – dőlt vállára Szomszéd, míg én minden igyekezetemmel azon voltam, hogy kettejük súlya alatt görnyedve, meggátoljam őket az eldőléstől. – Nincs értelme a kertelésnek, a lacafacának!

Szomszéd most felemelte a mutatóujját, míg én egy közeli fához támasztottam őket, biztosítva ezáltal a párbeszéd zavartalan folyamatosságát

– Beszélj, ki ez a nő?

– A nő? – emelte fel fáradt szempilláit Bánki. – A neve Irén.

És el fogom venni feleségül.

Legközelebb aztán lehozta magával a próbára is. Olybá tűnt mellette, mintha a mamája lenne. Állunk ott némán, letaglózva, a hirtelen beállott csendben, a „PAX! MIR! BÉKE!” félbeszakadt második versszakának roncsai felett, néztük őket meredt, tágra nyílt szemmel, s lassan kezdtünk benne kételkedni, hogy bármi is igaz lenne azokból a pikáns kalandokból, melyeket hosszú éveken át lelkesen, csillogó szemmel és irigykedve hallgattunk tőle.

Szeptember vége felé járhatott az idő, s már kezdtek hullani az első falevelek, amikor feltűnt nekünk, hogy Bánki valahogy egyre többször tűnik el, ráadásul napokra.

Kimaradozik. Nem hallani felőle. Teljes mértékben hanyagolja a társaságot. A próbákra is – ahol pedig annak előtte oly kitörő lelkesedéssel vetette bele magát a közösségi munkába –, szinte úgy kellett elcsalogatni.

Mikor már a harmadik próbáról maradt távol – holott a hétvégére fellépés volt meghirdetve, s még be sem gyakoroltuk az új számot –, úgy döntöttünk, ez így nem mehet tovább.

– Valamit tennünk kell – szólt Szomszéd csávó, mikor másnap összeültünk a Mókusban. Elgondolkodva babrálta kabátja hajtókáján azt a nagyapjától örökölt első világháborús vöröskeresztes emléklakettet, amit valami érthetetlen okból kifolyólag antibolsevista attitűdnek gondolt, s tekintete a távoli horizontot fűrkészte. – Valamit tényleg tennünk kell.

– De hát mit tudunk tenni? – huppant a mellettünk lévő székre Pénisz, ki csak most érkezett meg közénk. Nem tudni, hol töltötte Pénisz az elmúlt órákat, de hogy hasznosan, afelől semmi kétségünk nem volt, lévén nadrágszíja köré kissé külön módon – mint holmi futurisztikus skalp-gyűjteményt –, szeszitalféléségek kupakjait aggatta akkurátusan.

Gyorsan hátba vágta Kopasz, aki már megint képtelen volt tisztességesen belekarcolni a kocsmasztal deszkájába, hogy U.K. Subs – a pontokat tudniillik rendszeresen kifelejtette az „U” és „K” betű közé beilleszteni –, majd töltöttem magamnak az előttem álló sörből.

– Lesbe fogunk állni, gyerekek. Kémkedni fogunk, és kiderítjük a dolgot.

Az első hírt Pénisz hozta, mindjárt másnap. Zaklatott arckifejezéssel állított be a Mókusba, kért egy deci töményt, majd így szólt.

– Látták valami macával.

„Macával”. Ez a kifejezés kissé mellbe vágott minket. Azt megjegyzem, sejtettük, hogy Bánki nem azért nélkülözi a társaságunkat hosszú hetek óta, s nem azért nem veszi ki a részét az antibolsevista küzdelemből, mert elhatározta, hogy megszerzi levelezőn a doktori fokozatot klasszika-filológiából, vagy hogy

Mert az emberek szeretik, ha mesélnek nekik, mondta egy ismerősöm, mikor orbitális hazugságon érték. És – melleleg nem volt jó mesélő – igazat mondott: ha valódi mesét hallunk, egy pillanatra hajlandók vagyunk elhinni a repülő szőnyeget és a vasorrú bábát is.

Az *Arthur és a villangók* a híresztelések szerint Luc Besson utolsó filmje. A 90 perces, félig élőszereplős, félig 3D-s animációs filmet 1999-ben kezdte el készíteni saját szerzeményű meséskönyve alapján.

A hatvanas évekbeli Connecticutban járunk: Arthur (Freddie Highmore), a kollégista kissrác nagymamájánál (Mia Farrow) tölti a vakációt, szülei arra sem veszik a fáradságot, hogy a születésnapján megjelenjenek. Egy gonosz imperialista rém

amolyan vidámpark- vagy Budapest Parádé-élményt nyújt. Sajnos az a film, ami már most számítógépes játék, de mivel egyelőre nem mi irányítjuk, nem tud többet nyújtani a sebesség élvezeténél.

Pedig próbál kacsingatni a felnőtt nézőnek, van itt intertextus meg drog meg erotika is (a „kamera” szívesen élesít rá Holdviola fenekére); akinek van rá füle, hallja. Attól tartok, Eco nem ilyesmire gondolt, mikor az intertextualitásról és a double codingról beszélt. Tudomásul vesszük az utalásokat és átvételeket, de nem tudunk velük mit kezdeni. Nem tudjuk, hol a helye a drognak, és miért látunk gyerekpornót, nem kapunk koherens történetet. (És nem is botránkoztat rendesen. Aki ezért megy be a filmre, csalódottan fog távozni.)

Olyan mese ez, amit nem hiszünk el, egy pillanatra sem, és ez köszönhető a kerettörténetnek is, mely hitelteleníti és ledobja magáról az amúgy is széteső animációs részt. A kerettörténet a giccsen át valamiféle realizmus felé tart, és sikeresen meg is érdekli oda. Ezzel nehezen fér össze a mesevilág. Szerelmes nagymama, méltatlanul elhanyagolt kisfiú: meg akarnak hatni, ez nem vitás. És mivel ez nem mese, hanem valóság, nem úgy hat meg, mint Hófehérke árvasága. Ez a szívetet követeli. És ha megadjuk magunkat, ha mindez igaz, akkor Arthur a világ legegyszisztencialistább embere: elkülönült személyiségként az imperialista világban csak saját idealizmusába menekülhet, szülei infantilizsek, nagyszülei tinédzserek.

Nem szeretnék igazságtalannak tűnni, az Arthur valójában kellemes időtöltés, veszélytelenül élvezetes film; hat a szentimentalizmusra és a sebességvágyra. Csak akiben nem elég erős a formaegyes és az operettrajongó, annak lesz tökéletesen feledhető.

Ahogy Grenouille is helyenként nevetséges módszerekkel próbálkozik az illatok rabul ejtésével (macskadesztillálás), olykor Tykwer is olyan megoldásokat talál, melyek egy amatőr filmkészítőnek is először jutottak volna eszébe. Sajnálatos módon ilyen a nyitó- és a zárókép is (megvilágított orr ill. egy kidőlt parfümöstüveg.) A kanyargós fahrtok (a szag útja, gondolom) szerencsére viszonylag ritkán fordulnak elő.

Valamivel sikeresebb a szintén nagy előszeretettel alkalmazott „szagmontázs”: gyors vágásokkal egymásra dobált képek esetenként visszaadják az inger intenzitását (gondolok itt a születési jelenetre a halpiacon).

A leghatásosabb eszköz azonban a kép textúrájával való játék: mikroközelikben látjuk a barack héját, a rothadó hal

pedig időről időre bedörömböl: ha a nagymama nem fizeti ki az adósságait, kilakoltatják. A nagymama a négy éve eltűnt nagyapa emlékétől kínozva ödöng a házban. Elkezdődik a visszaszámlálás, 48 óra van hátra. Arthur a nagyapa meséitől ösztönözve fejébe veszi, hogy ellátogat a villangók földjére, és segítségükkel megtalálja a kertben elásott rubint. Itt tartunk a film felénél, most lépünk át az animációs világba.

A két és fél milliméteres villangókat és a két és fél méteres bogo-mataszalajokat a nagyapa fedezte föl. Besson egy interjújából megtudhatjuk, hogy „testvéreknek mondják magukat, mert közösen egységes és hiánytalan képet alkotnak a világról”. A filmben valóban elhangzik, hogy testvérek, csak éppen az nem derül ki, hogy milyen világképet alkotnak együtt vagy akár külön-külön. Ami nem is lenne feltétlenül baj, csakhogy a manó-néger összeállítás valahogy nem kelti automatikusan a teljesség képzetét, és a film semmiben sem erősíti meg ezt a tézisszerűen elhangzó rendezői elgondolást. Az ijesztőre pingált jószágos mataszalajok egyébként beleilleszkednek a film szövetébe, és példájuk az egyik legfontosabb tanulsággal szolgál: ne ítéld el-sőre.

Egy távcsövön keresztül kerülünk át Arthurral a film másik narratívájába, a villangókhoz, a 21. századba. Megtudjuk, hogy közeleg a gonosz Maltazard által adott ultimátum lejárt: ha minden igaz, a villangók már nem sokáig élvezhetik az életet. Arthur – ne hívják hiába így – kihúzza a kőből a lézerkardot (nagy kár, hogy a néző eszébe juttatják a kerekasztal hőstét; mert ezzel sajnos le is pang ez az allúzió), és Holdviola hercegnővel (angol hangja Madonna, de mi Gubás Gabit kapunk) meg öccsével, Tatom-bákkal elindul Nekropolisba, Maltazard birodalmába. A kerten, majd földalatti tárnákon keresztül menetelnek, útba ejtenek egy barlangdiszkót is, ahol a halállaza, spanglizó Maxot (Snoop Dogg helyett Stohl András) láthatjuk, és felcsendül a Ponyvaregény-tangó is. A végén pedig kiderül, hogy Maltazard azért olyan gonosz, mert voltaképpen nemibeteg: megcsókolta egy zsizsi, azért néz ki így (mesteri snittelés: a hézagok Maltazard fogai között). Arthur és Holdviola is megcsókolják egymást, zizegnek is hozzá.

Az animációs rész amolyan antidramaturgia-bemutató is lehetne, ha legalább ebben lenne koncepció. Megtalálják végül a rubint, de nem tudják elvinni, így csak megjegyzik, hogy hol van. Sok álkatarzis. Keserves vándorlás a kertben, majd kiderül, hogy van egy sokkal rövidebb út is.

Ha nagyon kritikusak akarunk lenni, azt mondhatnánk, hogy a filmben is lehetett volna fúrni egy rövid korridort: az egész kaland teljesen fölösleges volt, hiszen a villangók meg is mondhatták volna, hogy hol van a rubin (kommunikálni tudtak Arthurral). De a legzavaróbb mégis az, hogy képtelenek vagyunk egyben látni ezt az epizodikus szerkesztésű animációs részt:

A filmnek nincs is szaga!

Ha megvan videón is a Tüskevár, inkább olvasd el, mert úgy sokkal izgalmasabb. Mert hogy akkor azt képzelj el, amit akarsz. Olyan embereket, tájakat, színeket, szagokat, amilyeneket te akarsz. Meg hogy akkor jobban bele tudod képzelni magad. Egyszerre lehetsz Gyula meg Matula bácsi.

A film legtöbb esetben tényleg felülírja a képzeletet, és a történetre visszagondolva tényleg a színész arca fog beugrani, nem a nagybátyánké. De ha megküzdünk ezzel a veszteséggel, nyújthat még örömeiket a filmes adaptáció.

A *Parfüm (Egy gyilkos története)*, Tom Tykwer legutóbbi filmje Patrick Süskind azonos című sikerregénye alapján készült. Jean-Baptiste Grenouille olyan képességgel rendelkezik, mely mindenki mástól megkülönbözteti: a szagok Amadeusa. Minden szagot befogad és elraktároz, hatalmas illatarzenáljából birodalmakat épít. De ő maga szagtalan, énnélfogva észrevétlen és szerethetetlen is. Aki az egyik oldalról zseni, a másik oldalról fogyatékkal küzdő, szorgalmas kompilátor. Teremtőerejét arra fordítja, hogy előállítsa azt az illatot, amivel mindenből szeretetet és szerelmet válthat ki. Ennek a parfümnek nőkből kell elkészülnie.

Grenouille személyiségének kettősségét a film csak részben adja vissza. Nem derül ki egészen pontosan, hogy mi gyűjtőszervevényének mozgatórugója; hangsúlytalan mozzanattá válik az a tény, hogy nincsen szaga. Egyetlen jelenetből derül csak ki, hogy mire irányult igyekezete: a kivégzésnél magára szorja a parfümöt, és a nép leborul előtte. Ekkor eszébe jut az első lány, akit megölt, és elképzelet, hogy mi lett volna, ha nemcsak az illatába lesz szerelmes: flashback-ben látjuk, ahogy a lány ránéz, és (nagyon takarékos képekkel) ahogy egymáséi lesznek. Rájön, hogy nincs az a család, amitől szerethetővé válna. Ez a jelenet – melyet a negatív kritika kétszeresen hűz alá – lényegesen szentimentalizálja az amúgy végig nagy távolságtartással kezelt Grenouille-t. Egyszerre sok és kevés.

De a film igazi tétje, a szagember hitelessé tétele sikerült. Ez köszönhető Ben Whishaw játéknak, aki egyszerre tud autista és zseni, aszexuális és érzéki lenni. Nem az a püpos kis törpe, akit a regényből megismerünk, hanem egy átlagos kinézetű, de inkább jóképűnek mondható férfi (ez utóbbira szerencsére nem erősít rá a film). Így annál intenzívebben hat az illatok iránti erotikus vágyakozása.

pikkelyeit, a lány szeplős bőrét. Tykwer itt takarékos: az anyag előtérbe kerülése nem válik a funkcionális esztétika kellemkedésévé. Ugyanez mondható el a film textúrájáról is: a sok és a kevés ritmikus váltakozása hullámzást, dallamot hoz létre. Ez a film egyik legsikerültebb jelenetében igazán szembeszökő: Grenouille a tehetségtelen Baldini „mester” műhelyében kikeveri élete első parfümét.

A film nagyjából megtartja a regény ritmusát. A regényben nem egyénített gyilkosságokat a film klipszerűen látatja: Grenouille leüti a lányokat, közben a lakosok imádkoznak és egymást gyanúsítják.

Zavarban vagyok a *hatásvadász* szónál. Olyan, akár a feltűnő smink. Tudom, hogy hatásvadász dolog sorsfordító jeleneteknél a hegedűszó és a barnásszürke házfalon lezúduló fél tonna vörös rózsza. Rám mégis hatott. Csiricsaráé, és ezáltal megerősíti az irodalom kulturális pozícióját. Egyetlen euró sem ment kárba” – ünnepli a film „bukását” Friderike Beyer kritikuskő. Igaza van. A film tényleg nem adja vissza a könyvet. Nem láthatjuk Grenouille gondolatait, tényleg nem érezzük a szagokat. De láthatunk mást, egy letűnt – vagy elképzelt világ képeit: a sokemeletes házakat a Pénzváltók hídján, illatosbőr-bálákat, pomádésüvegek gúláját, illatlakomát. Képeket, melyek beleégnék emlékezetünkbe, hogy újabb történeteket, filmeket alkossunk magunknak.

SZŐCS PETRA

A valóság, amely *A hét nyolcadik napja* című filmből köszön vissza, nem egyéb, mint az, ami ránk maradt a Márai-féle szép világból. (*Elek Judit*, 102'.) Pillanatok alatt válnak itt semmivé a százmilliók. Ügynökök karmaiban mállik szét egy élet gyümölcse. Ez a *mindenlehetőség-idők* Magyarország. A dömperek nekimegy a hegyoldalnak, eltűnnek a fák, a virágok, a rigók. Mi lesz a régi villa helyén? Vélhetően lakópark, esetleg egy sokszoros áron eladható társasház, olyasmi, amilyent az aktuális hirdetésekben szoktunk látni.

Aztán láthattam **irodalmi adaptációkat** (*Ópium*, *Emelet*, *Örkény lexikon*, *Dolina*). *Örkény István* írói nagyságáról manapság kevés szó esik. Talán születésének kilencvenötödik évfordulója indukálta ezt a mostani rávilágítást (*Örkény lexikon*, r. *Esztergályos Károly*, 58'), vagy pedig a *Fábry Zoltánra* való emlékezés? Esetleg egész egyszerűen és önkéntelenül jelentkezett ez az igény az *Örkény Színház* művészei részéről, akik hallatlanul sokat tesznek e *színpadi életműért*? Valamikor a nyolcvanas évek elején készültek ilyen egyperces-adaptációk, úgy rémlik. Épp ideje

A játékműveket csoportosítani próbáltam, hogy előre kitervelten tudják nézelődni. Először is azt mondtam, hogy itt **filmdrámák** vannak (*A hét nyolcadik napja*, *Férfiakt*, *Lassú tükör*, *Az emigráns*, *Boldog új élet*, *Budakeszi srácok*, *Hasutasok*, *Iszka utazása*, *Mansfeld*, *Lora*, *Töredék*). Márai Sándor életének utolsó szakaszát filmre vinni merész, hálás és ugyanakkor hálátlan dolog. (*Az emigráns* – rendezte: *Szalai Györgyi* és *Dárday István*, hossza 100'). Az idős író alakító *Bács Ferenc* talán élete legjelentősebb filmszerepét játszotta. Élettapasztalata, színészi nagysága mindenképp feljogosította erre. Kiváló érzékkel formázta Márai alakját, döbbenetes volt látni, mennyire hitelesen mutatkozik meg a képkockákon a bomlás, a pusztulás, a lassú leépülés.

Az *Iszka utazása* (*Bollók Csaba*, 93') igazi valóság-ihletésű mozi, amelyben az alkotó erős szociográfiai érintettséggel közelíti meg a szétesés határán evickelő romániai bányavidéket. A rendező nem a hősről, hanem jórészt velük, a saját sorsukba visszahelyettesített emberekkel készítette ezt a filmet. *Iszka* (azaz maga: *Varga Mária*) egy igencsak fiúsan viselkedő kislány, akinek társaihoz hasonlóan közet- és ócskavasgyűjtésből kell kiegészítenie szülei módszeresen elvitt fizetését. Akinek vagy jut ebéd, vagy nem, de náluk verés mindig van, és az többnyire biztos. A lepusztult intézetnél azonban mégiscsak jobbnak ígérkezik az elveszett otthon illúziója és a szabadság. Ott van az utazás, mint az egyetlen nagy lehetőség. *Iszka* már látta a tengert. Mi akadály lehet annak, hogy még egyszer eljusson oda a barátjával hozzásegődött társal? Mariannal menne (a fiú teljeseve neve: *Marian Rusache*). De ott a rossz útra térés is, mint örök zsákutca, amelyben nyomasztó sorsok ismétlődhetnek...

Állja a helyét

– ezt lehet elmondani ma a magyar filmről. Magára talált és közép-európai léptékben gondolkodik, folyamatosan kihasználja, hogy látótere sokkal nagyobb, mint a kis-magyar világ, értelmezi és hasznosítja mindazt, ami a perifériákról a központ felé témaként és tehetségként begyűrűzik. Az ideje, 38. Magyar Filmszemlé és a hozzá kapcsolódó vetítéseket az immár hagyományos helyszíneken, a Mammot moziban, a Jövő Házában (volt Millenniumis) és az Uránia Nemzeti Filmszínházban rendezték. Az ünnepélyes megnyitóra és az életmű-díjak átadására idén is a Kongresszusi Központban került sor. A versenyprogramban 95 alkotás szerepelt – 17 játékfilm, 39 dokumentumfilm, 30 kísérleti és kisjátékfilm, 9 tudományos és ismeretterjesztő alkotás –, de ezeken kívül további 220 produkciót láthatott az érdeklődő.

volt, hogy emlékeztessenek minket arra, hogy mi minden bújik ki *Örkény írói* köpenyéből! *Mácsi Pál* nagy öröm volt látni az író szerepében, de *Pogány Judit*, *Für Anikó* és *Kovács Mária* is markánsan villant fel az itt felhasznált egypercesekben – mintegy huszonkilenc röpké epizódban. Az *Emelet* című film ismét bebizonyította, hogy egy Nobel-díjas alkotó neve és munkája nem mindig garancia a sikerhez. (*Vecsernyés János*, 94'). Aztán kétségtelen, hogy ezen a szemlén a *Csáth Géza-adaptáció* amolyan zászlóshajónak számított (*Ópium – Egy elmebeteg nő naplója*, r. *Szász János*, 105'). Kiemelt figyelem követte a bemutatót, és a sajtó is jó előre megszólaltatott egyet és mást. A rendezőnek nem ez az első találkozása Cs. G. életművével, Sz. J. a *Witman-fiúk* óta (1997) nem is jelentkezett egészestés játékfilmmel. Innen származott a kiemelkedő figyelem. Régióta cikkeznek a sajtóban a Bodor Ádám: *Az érsek látogatása* című regényéből készülő filmről is. (*Dolina*, r. *Kamondi Zoltán*, 122'). Korábban még nekem is volt szerencsém egy werk-mozit látni róla valamelyik tévében, pedig nem vagyok nagy médiafogyasztó. Nem mondhatom, hogy jobban megragadt, mint a jó pár évvel korábban *A részleg* (1995-ben, r. *Gothár Péter*, az a film az akkori Magyar Filmszemle fődíjasa volt). Látszott ugyan a komoly munka, jelentős volt a külföldi segítség, mind a helyszín biztosításában (Hargita-fürdő), mind a művészi és a műszaki hozzáadott-értékben, de nem ilyenek képzeltem a végterméket. Mintha elvitte volna a díszletezés ezt a mozit. Mintha manapság divatja lenne egy virtuálisnak ható, művi látványvilág-teremtésnek. Idegennek éreztem a hangulatát, és nem láttam, hogy a rendkívülien jól kiválasztott színészek valóban ki tudtak volna bontakozni. Egy kis *Taxidermia*-utánérzést, némi *Greenaway*-hatást érezkeltem csupán.

Nyilvánvaló, hogy vannak **kommersz mozik** is. Az ilyen-gyanús filmek kiestek a látóteremtől, holott többször is neki-szaladtam valamelyik pénztárnak (*Konyec*, *Kythera*, *S.O.S. szerelem*), de mindig megváltozott a programom, mert tudomásomra hozták, hogy minden jogy elkel, és azonnal kerestem a másik irányt, hogy ne maradjon türesjárát az eleve belőtt (kiválasztott) filmek között.

A dokumentumfilmek besorolásánál akár többféle kategorizálási rendszer is felállítható. Itt és most elsősorban a rendezői hozzáállás alapján csoportosítottam. Van olyan rendező, aki kívülállóként van jelen, mindvégig háttérben marad.

(Folytatása a 27. oldalon)

Bogdán Árpád: Boldog új élet

Kincses Réka: Balkán bajnok

Szász János: Ópium

A 38. Magyar Filmszemle díjazottjai

Legjobb szerzői film – *Bollók Csaba: Iszka utazása.*
Legjobb műfaji film – *Rohonyi Gábor: Konyec.*
Legjobb rendező – *Szász János: Ópium – Egy elmebeteg nő naplója.*
Legjobb operatőr – *Máthé Tibor: Ópium.*
Simó Sándor-díj – *Bogdán Árpád: Boldog új élet.*
Legjobb látvány díj – a *Dolina* című film alkotóközösségének ítélte a zsűri (díszlet:

Árva György, jelmez: *Szűcs Edit*, Breckl János, operatőr: *Medvigy Gábor*, rendező: *Kamondi Zoltán*)
Legjobb forgatókönyvíró – *Elek Judit: (A hét nyolcadik napja)*
Legjobb női alakítás – *Kovács Kata (Kythera)*
Legjobb férfi alakítás – *Zsótér Sándor (Töredék)*
Legjobb eredeti filmzene – *Membran a Boldog új élet* című film zenei munkájáért.
Produceri díj: *Sipos Gábor* és *Rajna Gábor*, a *Laokoon Film* producerei. A *Boldog új élet* produceri és a *Lassú tükör* társproduceri tevékenységéért.
Arany olló díj: *Czakó Judit* vágó az *Iszka utazása* és a *Kythera* vágói munkájáért.
Arany mikrofon díj: az *Ópium* című filmben végzett hangmérnöki munkájáért *Sipos István*, *Manuel Laval* és *Matthias Schwab*.

Elismerő oklevél – *Igor* és *Ivan Buharov* a *Lassú tükör* című filmjének a szürreális és reális kompozíciójáért, melyet a nézőnek kell helyreigazítani.
Legjobb kisjátékfilm: *Nemes Jeles László Türelem* című filmjéért, az érzékeny téma szokatlan feldolgozásáért.
Kísérleti film kategória különdíja: *Nicolaus Myslicki: Álszent.*
Rendezői különdíj – *Nagy Dénes: Együtt.*
Operatőri díj – *Tóth Widamon Máté: Alterneterego.*
Elismerő oklevél – *Horváth Lili* a *Vakáció c.* film rendezéséért.
Legjobb dokumentumfilm: *Kincses Réka: Balkán bajnok.*
Rendezői díj: *Köszegi Edit: Menekülés a szerelemben.*
Schiffer Pál-díj: *Pigniczki Réka – Hazatérés: Egy szabadságharcos története.*

Esélyegyenlőségi díj: *Zsigmond Dezső: Élik az életüket.*
Operatőri díj: *Talán Csaba: Elboronálva.*
A kiemelkedő művészi teljesítményért oklevél: *Forgács Péter* a *Miss Universe 1929 – Lisl Goldarbeiter – A szépség útja*, *Gulyás Gyula* az *Itt az idő*; *Szabolcs Béla* a *Miert?! Egy tragikus szerelem története*; *Kékesi Attila* a *forradalom arca – Egy pesti lány nyomában* című filmért.
Legjobb tudományos-ismeretterjesztő film: *Kóthy Judit – Topits Judit: Forró ősz a hidegháborúban.*
Rendezői díj: *Dér András: A hét főbűn (Bűnök ezek?).*
Legjobb témaválasztásért járó díj: *Tóth Zsolt Marcell: Budapesti vadon.*

Bollók Csaba: Iszka utazása

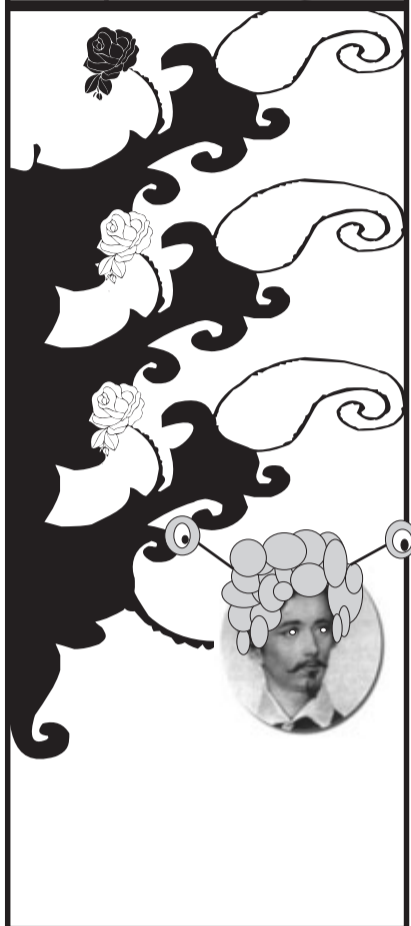
Kamondi Zoltán: Dolina

Rohonyi Gábor: Konyec

Sándor vagyok

én is!

Kellemetlen betolakodó

Természetvédő harc lázában ég a franciaországi Gironde megye. Az ellenség néhány behurcolt egyed Vészesen túlszaporodott ivadéka:

a sok vízi fajt pusztító bikabéka. Fogyaszt teknőst, kacsát, s majd minden egyebet – már a helyi békafajok negyed lett öldöklő étvágya martaléka. A bikabéka valóságos kis monstrum: a nőstények az 1 kilót is meghaladják. Eredményt eddig némi haladékon

kívül nem hozott a halászati ostrom; a vadászok egyszerűen lepuffantják, ám úgy tűnik, ez a módszer sem hatékony.

Holland táj, magyar objektívvel

Mike's Apartment

Két test gyürkőzik egy franciaágyon Hangos fuckokkal, halkabb bazmegekkel. Fordul a lány, nyelve kis tompa szeggel Izgatja a fiút, hogy jobban álljon.

Belenéznek néha a kamerába, Kifülelnek a fotelben ülőre. Sugdolóznak: „dőlj még jobban előre”, „Hadd üljek rád”, „gyorsabban”, „gyere!

Az ablakban rőt amszterdami felhők. A fiú kiszáll a lányból, felnyög, S feszes hasára jó nagy adagot ken.

„Got the cumshot?” – érdeklődik a jó... Bólintok. „Well, guys, for me it was worth like...” Méláz lesütve három pár magyar szem.

A Kecskemét környéki erdők

A Kecskemét környéki erdőkben elszaporodott az ember. Viszi a zöldbe ki a fertőt, szennyezi szarral, szerelemmel.

Gyerekek, pitbullok legelnek a réteken tavasztól őszig, míg papi-mami sört jegelget, s két slukk között jót levegőzik.

Itt-ott baráti barbecue-ra kerül sor; gyűl a gyomorenzim – oly hosszú volt a fogyókúra! Ha nem ég a fa, ott a benzin.

Aki magányos, se magányos: akad más, ki mellé beszlisszan, mire rugózni kezd halálgyors ütemben nemsoká a Nissan,

villog gazdája segge tarja, nyög alatta a lány hanyatt... Távozóban jól megkaparja a koskort, árvalányhaját.

Pezseg-nyüzösög csalit-berek! Csak télelőn hal ki a helyszín, ha dér csípi a csikkeket, s a kotonokba fagy a tejszín;

jobb években lehull a hó, s tippelhetek, míg szívve hajtok, ki lesz a tavaszi tahó, akinek láttán felsóhajtok:

a Kecskemét környéki erdőkben újra megjelent az ember. Hozza a zöldbe ki a fertőt, szennyezi szarral, szerelemmel.

Sándorirtás

„blackhandr”

„együtt mozdulunk ki a / plafonszem nezesek utan hogy / kez nélkül wc-be találunk s / ne toroljuk le ami melle ment” (Barcelona)

Kez nélkül wc-be, esz nélkül a kolteszetbe beletrafalni... hm... Szoval ez melle ment, s le sem torolte. Pfu! Apropo, hova ment a melle?

L. Sz. J.

„Téged álmodva feltámadok újra / És első álmom horджа a világot nem szült éj – / Ahol a szelek még beszélnek tudnak, / S csillagok édesen egymásnak susognak.” (Shelley: Indián szerenád “ fordítás)

Khm, khm... hogy is mondjam, olvastuk ennél szárnyalóbb fordításait-átköltéseit is Shelley művének. No, de hagyjuk ezt... Versküldeménye alapján azt kell mondanunk, hogy nagyon tehetséges. Látszik, hogy komolyan veszi. Túl komolyan. Talán ez is a baj. A versek legtöbbször túl hosszúak és mindig halálunalmasak. Könyörgünk, vigyen beléjük könnyedséget, csipetnyi humort, a játékosság fűszerét “, úgy minden esélye meglesz.

A. A.

„” nohát, szép! “ éjjel a padlóra pottyantasz, se bű, / se bá, tudatod elhajintod, izenet semmi “ napokig // nyagatsz túlélő lélegeztetőgépet, és kész (a letári / szám, hanyadik is?, badarság, buta teória, hogy volt a // világon első ember). (Cigaretta áhítsz, kortyinkó pálinkát)

Mindhiába: az elme a legkiismerhetlenebb (és legszörnyűbb) labirintus...

Z. Z.

„Ma tűzbe dobtam képeslapjaimat. / Azokat is, melyeket meg sem írtam. / Pedig azokat őriztem legtovább. (Képeslapok)

Javasolnánk, hogy a nagytakarítást terjessze ki egyéb papirosokra is...

M. M.

„Bújsz előlem “ rejtőzöl mint az öröm / amit szívesen követelnék “ ha van / legszentebb szolgálom – helyetted “ a közöny / és Te csak hagyod, hogy kínozzam magam” (Bújdósó)

Míntha a szerkesztőt szólítaná meg ebben a legalább ötvenedik küldeményében, mely még mindig nem üti meg a közlésszintet. Szóval: ne kínozza magát, minden jel arra mutat, hogy ez nem fog menni!

N. M. T.

„ha megtaláltam volna sorsomat / kire akadtam volna életemben / terád talán de már sehol se vagy / s fájdalomaim gamannak én szereztem” (irányok)

Szonettjeit olvasván az az érzésünk, hogy ezen a sorokat már sokszor, nagyon sokszor olvastuk, sokaknál. Inkább írjon kevésbé jót, de valami szokatlant.

O. A.

„a kivételekre nem készült törvény / részeg álmodat elnyelte az örvény / gyűrött-nyúlt tested a sínekre vágnyik / Isten teveled fej vagy írást játszik” (játék)

Mi is földobtuk a pénzt. Azt mondtuk: ha fej, nem közöljük, ha írás, akkor sem. Többször is földobtuk. Hol fej jött ki, hol írás...

R. Á.

„Ó, te öreg emberiség. / Ideje meghalnod, itt a vég. / Volt időd, s nem tettél semmit / Most felelni fogsz.” (O, te öreg)

Írásművészete remek. Csak mintha enyhén pesszimista volna... Vagy csupán kegyetlen, ellenben igazságos? Mindegy. Ne kímélje őt. Az öreget.

B. Z.

„A tenger selyme hártya - halkan közelít, / Lassú lábbal lépdel és simogat, mert szelíd. / Hűvös talpai alatt olvadt álom kering, / Mélység és borzongás... hantot érint.” (A Tenger és a Sír)

Sajnos mi egy butuska szerkesztőség vagyunk, és nem nagyon értjük az ilyen nagy horderejű áttételes-allegorikus-mágikus-misztikus-filosofikus alkotásokat. Küldje el valaki okosabbnak!

F. R.

„Fantomok a személyek is, bőr alatt csont zörög,

és aki az utcán jár, az nem sétál. Lődörög. Bevédtatlan üres üveg; sötét árnyalakok. Öngyilkosok a tetőről és hajléktalanok.

Horogkereszt a falakon; vizes alagsorok. Felfüggesztve, szabadlábban; pisztolyok és drogok. Prosti lakás a földszinten olcsó tarifákon. Kisstílu, bicskás tolvajok, véreseppék a fákön.” (A város peremén kívül)

Ez igen érzékletesség! Belé is borzongtunk rendesen. Annyi, hogy eltévesztette: mi egy irodalmi lap vagyunk, nem pedig egy dalszövegekre vadászó punk- vagy metálzenekar. Sebaj, a többi szöveg alapján úgy tűnik, lesz még tárgyalnivalónk egymással, de még érlelje vagy másfél esztendeig azt a zöldet...

S. L.

„Kedves Barátaim, kérlek Benneteket, hogy őriztétek meg ezt a ciklust, melyet többé az életben látni sem akarok. Kéréssem az, hogy amíg élek, meg ne jelenjen, közzé ne legyen téve sehol, nemhogy egészében, de még csak részeiben sem. Ezeket a verseket Ti fogjátok csak megőrizni: a küldés után azonnal kitörölöm őket a gépeimből.”

Oh, Mester, úgy leszen. Sem egészében, sem részleteiben meg nem jelentjük, közzé nem tesszük. Mily nagy fájdalom, hogy ily nagy veszteség éri kortársainkat, kik csak úgy falnak a váteszi sorokat. Mily igazságtalanság, hogy Petőfi, Ady meg a hasonzőrűek maradnak a magyar poézis nagyjai, hogy még évtizedekig kell várunk, míg igazi Mesterünk isteni sorai beragyoghatják költészetünk egét. Szerkesztőségünk egy CD-re rögzítette a szövegkincset. Magyarul, angolul és a klingonok nyelvén írtuk rá, mit tartalmaz (hátha addig a klingonok is megérkeznek bolygónkra.) A cédét egy aranydobozkába helyeztük, az aranydobozkát egy ezüstbe, az ezüstöt vasba, a vasat fába, a fadobozt pedig, álcázás végett egy setétkék műanyagzacskóba. Eltérítettük a Dunát, és medrében elástuk. Biztonságban van hát a nagy mű, oh, igen!

Bocsó Imre
(1944-)

Köszegen él, „nyugdíjas szellemi szabadfoglalkozású mérnök-tanár és térségfejlesztő menedzser”

Cím nélkül I.

Bár nem születtem költőnek,
De verset azért írok.
Ha nem csengenek rímeim,
Azért sosem sírok.

Ha nem tetszenek soraim,
Nem fenem rád fogaim.
De van egy nagy-nagy kínom,
Hogyha jön a gondolat
Muszáj – le kell írnom.

Könnyebb jó tanácsa

Az éhezőknek ne halat adj, tanítsd meg halászni,
Örült sok éhező, de nem tudta kivárni.
Azt, hogy halászni már tudott, de melléje nem kapott,
Az eddigi hal mellé halászati jogot.

Így sok szegény embernek nagyobb lett tudása,
De ettől éppen még felkophat az álla.
Halásznának ők örömet, de sajnos nem tehetik.
Mert jönnek a halőrök s a szegényt fejbe verik.

Lesz Uniós támogatás, lesz belőle erdő,
Lesz majd benne bőven gomba de szegénynek ott nem nő.
Az erdő köré lesz kerítés, hogy sokan lássák és értsék,
Szedhetnék ott sok-sok gombát, de inkább ott rohadják.

Státusszimbólum

Autók, vadászkutyák és luxusjachtok után

Közel százezerért vettem WC kefét,
Társaságba játszotta egy gazdag hölgy az eszét.
Bunkó paraszt módra voltam megjegyezni bátor,
Ennyi pénzért az egyik vége biztosan vibrátor.

A seggem tegnap külön útra tért.
Bár 61 évig szoroson velem élt.
Most közölte velem: válik,
Mert finomabb seggtörlésre vágyik.

Döntése gyorsan, nyersen ért,
S lassan megértem, hogy miért.
Könnyelműen vettem drága seggradírt,
Mit eddig megszoktam tízszer annyíért.

Nagy nehezen most már megértem seggemet,
Bár régebben nem zavarta sem őt sem engemet.
Hogy amit használunk, az kerti lapulevél,
Később, hogy fejlődünk: a Megyei Hírlevél.

E célt kiszolgálva sok sajtó sorra került,
Hogy együtt működtünk az IQ-m is magasra nőtt.
Lassan rájöttem, hogy a WC papír s kefe
Társadalmi ranggá lehet, mindegy használod-e.

Parlamenti WC kefe, fölé kellett írni,
Nagydolgaik után tessék ezt használni.
Fölé írta napok alatt sok képviselő Úr,
Próbáltam én kérem szépen, de sajnos nagyon szúr.

Így ha tízszeres áron törlöd ki seggedet,
Bár nem lesz tisztább segged, s magasabb szellemed.
De befogad téged a társadalmi elit,
Ki tökhülyén süketen, de az OPERÁBA fészít.

Gyermekeim öröksége

Bár nincs vagyonom, gazdag vagyok
Mert ha jóízűen elfáradok,
S édes álom száll szememre,
Az luxus út a végtelenbe.

Lassan, lassan öreg leszek
De sok mindenért nem fizetek.
Zsíros kenyér a kedvenc kajám,
S ingyen dug velem a babám.

Költök, írók gazdagsága,
Befér szívem kamrájába.
Erdők, mezők ékessége,
Festménytáram legszebb képe.

Pénzemet nem kuporgatom,
Mi nekem nem kell, másnak adom.
Nincs tömött bukszám, nincs erszényem,
De van valutám, az emberségem.

Fiam, lányom rátok hagyom,
Szeretből, szívből adom.
Nálatok is gyarapodjon,
S az unokáknak úgy maradjon.
Kopogtat az időskorom.

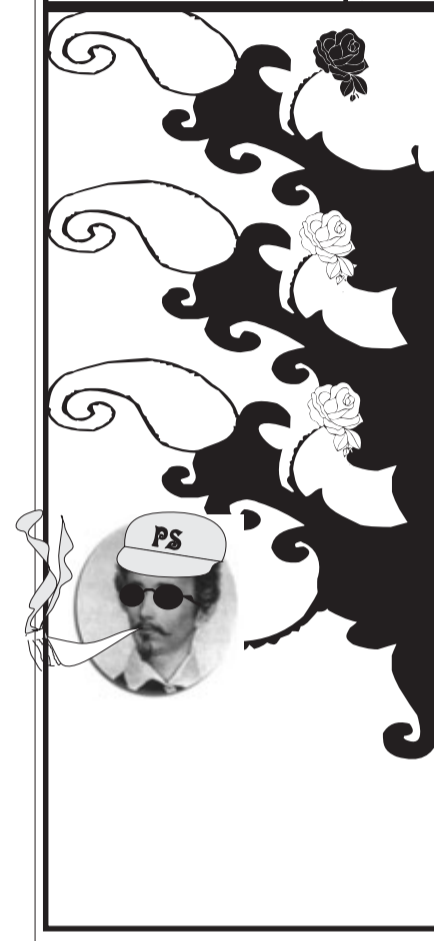
Hát a messzi már nem annyira messzi.
A harminckettő is jóval kevesebb.
Hatvanegy évem motiválja,
Hogyan láthatok, mit is ehetek.

Deresedik, őszül hajam,
S tán bölcsőbbé még válhatok,
De lassan eljön az idő is,
Mikor nagymamával hálhatok.

Szándékom még ficánkolna
De végtagjaim merevek,
Bár ahogy, ahol én szeretném
Lehetne többször merevebb

De így lesz szép az öregségünk,
Ha viagrából sosem kérünk.
Simogatunk, ha már nem kefélünk,
S így vagy száz évig élélünk.

Robbani
Köppön
!?! n?

Qui vadis

QUI VADIS barátom, jó homo sapiens.
Már eleget alkottál, mondd, miért nem pihensz?
Miket létre hoztál, tudod mire valók?
Hol fészkel benne gonosz, s férnek-e bele jók?

Köbaltás Ősapánk, hogy indult ez nálad?
Ősi ködös múltból keressük a választ.
Népesedő családod hogy lett több milliárd?
S hogy-hogy ebből másfél nem kap elég kaját?

Közel egymilliárd már egymást meggyilkolta,
A maradékból kettőnek sanyarú a sorsa.
Sok a kis diktátor, a Néró félék hada,
Alig akad Krisztus, s nincs már Teréz anya.

Vívódunk és tépelődünk s ebben az a rossz,
Hogy még mindig működik egy modern Tajgetosz.
Kéves embertársunk, a csúcsra ér a fénybe,
Sokunkat meg sorsunk letaszít a mélybe.

Mit létre hoztál eddig rendbe kéne tenni,
S ha nem rongálunk semmit, akkor tovább menni.
Mert sok alkotásodból ma nem nagyon lehet más,
Mi mindent elpusztíthat olyan „ősrobbanás”.

Az „ősrobbanás helyett kínálkozik módszer,
Krisztus és Marx szerint mindkettő jó gyógyszer
Szeresd felebarátodat úgy mint önmagadat,
Képességed szerint dolgozz, és ne zabáld túl magad.

